Мы бідны, уж з діда, прадіда,
То духом хоц будме богаты!
І чести не дайме здоптати,
А віры не зломит нам біда!
(Русенко)

ISSN 1508-5104
DWUMIESIĘCZNIK

СТОВАРИШЫНЯ ЛЕМКІВ

STOWARZYSZENIE ŁEMKÓW

LEMKO ASSOCIATION

Бесіда

ДВОМІСЯЧНИК ✸ РІК XXIII, Нр 3 (120) МАЙ – ЧЕРВЕЦ 2011 ✸ КРЕНИЦЯ – ЛІҐНИЦЯ

Од 1 червця 2011 рока слухайте першой в історіі, надаючой з Кракова лемківской інтернетовой радіомовной стациі

Вхід на: www.lem.fm

ЛЕМ.fm
радіо руской бурсы
RADIO RUSKIEJ BURSY

Здравиме Делеґатів і Гости XI Світового Конґресу Русинів!

DN: cn=http://lemko.org, o=Walter Maksimovich,
ou, email=walter@lemko.org, c=US
Date: 2011.08.09 22:10:37 -04'00'

Бесіда

Часопис Головного Заряду Стоваришыня Лемків

выходит од 1989 рока

посвячений збережыню історыі, культуры і языка Лемків

інформуючий о жытю нашой і братніх нам суспільности

плекаючий вірні надіі прадідів і вітців

В *Бесіді* почуєш смак рідного слова, такого, як передати го треба твоім дітям і внукам

Буд спілучастником і спілтворцьом *Бесіды*, бесідуй з *Бесідом*

**Бесідуй, рад, гвар, повідай!
Товды ЛЕМ будеш собом
І шанувати Тя будут Люде**

Чытай Бесіду Внуку і Діду!

Прийшло мі на мысель, же поді[illegible]з Лемковином. Кед смотриме на Лемковину як на кавальчык чогоси, то... она, як тота красна писанка – але не більше. Пошто маме розвивати лемківску культуру, як то лем кавальчык даякой великой культуры? Чого розвивати мову, як то лем кавальчык якогоси великого языка? Неє жадной потребы. Кавальці не барз цінны! То... не будме тым кавальцьом! Чуйме ся ЦІЛЫМ. І будеме цінным.

Анна Кырпан, *Фестиваль „Лемківска писанка”*, стор. 6

Ци дало ся одповісти на ґенеральне, поставлене орґанізаторами зьвіданя *Быти Лемком в Польщи днес?* Ніт, бо было, бо є то неможливе. Бо треба бы было одповідати на не в бодай трьох, поставленых мном в наголовку аспектах. На то не старчыт єдной дебаты. Як не старчыт – в моім припадку – єдного, з конечности принагідного писаня.

П. Трохановскій, *Быти Лемком в Польщи днес? Быти днес в Польщи Лемком? Быти днес Лемком в Польщи?*, стор. 8

Выставу “Лемки давнійше і гнеска” мож было обзерати до 17 квітня 2011 рока. З інформациі, котру єм дістал од дирекциі Етноґрафічного Музею выникало, же тішыла ся она дост великым заінтересуваньом, головні молодежы. Думам, же молоды люде то найважнійшы обзераче, сьвідкове будучности не лем во Вроцлаві.

Андрий Копча, *“Лемкы давнійше і гнеска” во Вроцлаві*,с. 11

Слово *столиця* окреслят головне місто державы, ци реґіону (центр высокой культуры, місце де креує і розвиват ся такой вшытко, што барз влият на решту обшыри). *Столиця* походит од *стілця*, на котрым хтоси сідит і рядит. Зато днес думайме о тым, жебы каждий мал столицю в себе дома, потім в своім селі, ци місті, а потім шырше, і шырше. Най каждий з нас зарядит свою столицю – проґресывне місце, центр діяня і плеканя лемківскої культуры, вчыня языка, пошырюваня знань о собі і своім народі!

Даміан Трохановскій, *Пшемків – столиця Лемків?*, с. 13

Штоси мусіло ся выдарити недобре, може зьвірина дака дома захворіла, а може пришла до нас дака людина обча і не было знати до кінця, за чым она пришла.

Няньо на такє мал свій спосіб і змітував врокы. Робил тото так, же брал горнятко, черпал кус неполне воды і дробил до того кавальчыкы хліба, пару штук. Тото потім мішал лыжечком, але што далі з тым робил, уж не памятам.

Ваньо Поляньскій, *З течыньом Одры*, стор. 22

На передній стороні окладинкы: *Мак червений як кров*, фото: Петро Басалыґа

На задній стороні окладинкы: *Крест в Вышнім Реґетові*, Фундатор Іоанн Биличняньский, фото: Петро Басалыґа

Новины, не новины – не лем з Лемковины

♦ 4 марця в Етноґрафічным Музею во Вроцлаві отворено выставу (чынну до 30 квітня) пн. *Łemkowie naród wygnany*. Выстава вказувала лемківску історию, облечыня, предметы штоденного хоснуваня як і діяльніст лемківскых орґанізаций (шырше на ст. 11).

♦ 5 марця в Празі під гослами: *Пущаня, пущаня – до білого рана танец і співаня* та *Одказ дідів в серци мати, свого ся тримати* орґанізувано русиньску забаву. Без госел, але преці орґанізувано пущаньовы забавы і в лемківскых середовисках.

♦ 13 марця, в 76. році жытя вмер Його Блаженство Миколай Митрополита Карпато-Русиньской Єпархіі в Америці. Похоронено Го при церкви в Перт-Амбое, де ся вродил. (родове назвиско Смішко) в родині русиньскых еміґрантів. На даний уряд был покликаний 1997 р. Вселенськым Патриярхом Вартоломійом I.

♦ 17 марця в Музею Никыфора в Креници одбыла ся перша стріча з циклю орґанізуваного через Окружний Музей в Новым Санчы в рамах проєкту Via Galicia. На авторскым вечері свою творчіст презентувал Петро Мурянка (чытай тіж на стор. 10)

♦ 18 марця на велькій сцені Театру А. Духновича в Пряшові одбыла ся премьєра траґікомедиі *Гавай*, дебьюту молодой драматург Михаелі Закутяньской. Штука оповідат і ґляданю молодом дівком свого „я" на перифериях Европы (в селі Гавай).

♦ 19 марця Стоваришыня Руска Бурса в Ґорлицях провело свої загальны зборы. Бесідувано над новыма переспектывами пошыриня діяльности Руской Бурсы. Принято новых членів. Ведучым стоваришыня остал надале Богдан Ґамбаль. (Знимка выжше Павла Стафиняка)

♦ 19-20 марця в Сваляві на Підкарпатскій Руси засідала Сьвітова Рада Русинів. Предметом стрічы был XI Сьвітовий Конґрес Русинів (16-18.06.2011, Будапешт) і плянувана візита в Кыєві в справі узнаня Русинів в Украіні за народну меншыну. Члены СРР стрітили ся тіж з ґубернатором Закарпатской Области А. Ледидом.

♦ В марци выдано в Росиі наукову моноґрафію В. Чарского *Рускій язык Сербіі і Хорваций во сьвіті языковых контактів: ліґвоґенетыный аспект*, яка я є плодом головні кандидатской дисертациі обороненой в 2008 році на Університеті ім. Ломоносова.

♦ 1 квітня в краківскій „Хедер Кафе" одбыла ся стріча – дебата на тему *Быти Лемком в Польщи днес? /Być Łemkiem w Polsce dziś?/* Участ взяли м.ін. Малопольскій Воєвода Станіслав Кращік та послол Европейского Парлямэнту Ружа Тун (шырше на стор. 8; знимка горі Б. Ґамбаля)

♦ 2-3 квітня во Львові „Фундація дослідженя Лемківщини" орґанізувала фестиваль *Лемківска Писанка*. Участ взяли писанкаре з ріжных реґіонів Украіны, м.ін. з Кыєва, Крыму, Полтавы. Імпреза мала так практычну, як теоретычну част (шырше на стор.6)

♦ З кітня в Мазярскій Загороді в Лоси к. Ґорлиц одбыл ся I Лемківско-Поґужаньскій Великодній Ярмак. На концерті в церкви выслухано великопостных сьпівів, презентувано народну культуру, м.ін. батканя яєц.

♦ 4 квітня в вечерніх відомостях TV Polonia выступили др Олена Дуць-Файфер (з Кракова) і Даміан Трохановскій (з Варшавы), якій по лемківскы (!) взывал нашых краян до одважной поставы в повселюдным списі. Материял емітувано пару раз за добы.

♦ 7 квітня в Ряшові одбыло ся посвячыня краєугольного каменя під будову православной Церкви Св. Миколая. Торжество возглавляли Архієпископ Перемыльско-Новосандецкій Адам, Архієпископ Холмско-Люблинскій Авель і Єпископ Юрий – Ординарий ПВ.

♦ 16 квітня в Пшемкові (перший раз поза головном сідибом нашой орґанізациі в Ліґници) проходил VI Конґрес Стоваришыня Лемків (шыроку реляцию і поконґресовы материялы представляме на дальшых сторонах).

♦ 17 квітня Центр Культуры і Промоциі в Мілянувку (к. Варшавы) та Стоваришыня Музыків Ансамблю „Trapiści" орґанізували Лемківскій Вечер, на якым выступили Юлія Дошна з ансамблем і ансамбль „Latający Dywan".

♦ 30 квітня Gorlickie Zrzeszenie Handlu i Usług вручыло каждорічну нагороду признавану льокальным предприятникам – Златий Дубовий Листок. Тогорічном лавреатом остала Лемкыня Мария Чергоняк з Ґорлиц.

Było jak na prawdziwym weselu

Gorlice. Ostatni koncert przygotowany przez instruktorów i wychowanków Młodzieżowego Domu Kultury zmienił się w wielki show – ludowe wesele. W orszaku weselnym w strojach pogórzańskich, łemkowskich i afrykańskich weszli Mirosław Bogoń, Bogusław Diduch, Tomasz Kubala, Stanisław Gurba, Rafal Fudala i Rafał Boniśniak. Panną młodą była Monika Bubniak, w rolę pana młodego wcielił się Kacper Kamiński. Występujący siedzieli przy stole jak na prawdziwym weselu i bawili się jak goście weselni. Wciągnęli do zabawy również widzów. (eb, *Gazeta Krakowska/Gorlicka*, 4 marca 2011)

To nie czas licytacji, ale wejrzenia w siebie

Z ks. Grzegorzem Nazarem, proboszczem parafii greckokatolickiej (...) rozmawia Halina Gajda

O Gorlickiem mówimy – kraina Pogórzan i Łemków. Niby żyjemy obok siebie, ale tak naprawdę niewiele wiemy o sobie, swojej wierze, świętach. Dominują schematy, jak na przykład ten o katolikach i grekokatolikach. Podświadomie podziały na „my" i „wy" pokutują od lat i nawet nie wynikają ze złej woli, ale z braku wiedzy – przecież to jeden kościół z dwoma wyznaniami. W tym roku wierni obrządków rzymskokatolickiego, greckokatolickiego i prawosławnego niemal równocześnie zaczynają Wielki Post. Nie posypujecie wprawdzie głów popiołem, ale przesłanie jest to samo. Czym więc dla katolika powinien być ten okres?

Myślę, że dla wszyskich wiernych tym samym – czasem, gdy sami przekonujemy się jacy jesteśmy, okresem, gdy zastanawiamy się, co naprawdę jest ważne w zyciu. Takim mottem przewodnim mogła by być modlitwa św. Efrema: „O Panie i Władco życia mego, nie daj mi ducha lenistwa, zniechęcenia, pożądania władzy i próżnych słów. Daruj zaś słudze twemu ducha czystości, pokory cierpliwości i miłości. O Panie, Królu, pozwól mi widzieć moje grzechy i nie osądzać brata mego. Albowiem błogosławiony jesteś na wieki wieków".

Upraszczając – chroń nas przed siedmioma grzechami głównymi?

Nie, raczej chodzi o to, by zastanowić się nad samym sobą, nad swoimi słabościami wobec bliźniego.

Post to również czas wyrzeczeń. Tylko, że tak naprawdę najłatwiej jest wyrzec się – nazwijmy to – przyjemności podniebienia. Rezygnujemy z używek, słodyczy, ulubionych potraw. Zaczynamy diety.

Dla grekokatolików powstrzymanie się w poście od pewnych pokarmów jest wpisane w obrządek. I to nie są jakieś wyssane z palca opowieści – ale fakt: nie spożywa się mięsa, są również dni bez pokarmów mlecznych. Nie ma to nic wspólnego z modą tylko z kanonem wiary. (...)

(T)eorie socjologiczne mówią o roli społecznej przypisanej księżom. Duchowny ma być wzorem do naśladowania.

Tymczasem bywa różnie. Ale to nikt inny jak my sami stworzyliśmy taki schemat. (...)

A czy nie jest tak przypadkiem, że księża, którzy mają rodziny, znają problemy dnia codziennego (...) są bardziej wyrozumiali, łatwiej im rozgrzeszyć słabości parafian?

Odwrócę pytanie – gdy boli panią ząb, to chodzi pani od gabinetu do gabinetu i szuka takiego dentysty, którego kiedyś też bolał? (...)

Zgodzi się ksiądz jednak, że własna rodzina jest dobrym punktem odniesienia do zrozumienia innych, zwłaszcza w tak delikatnej materii jak wiara!

A gdzie jest miejsce dla korzystania z doświadczeń innych, umiejętnego patrzenia, nawiązywania relacji z wiernymi. (...) (*Gazeta Krakowska / Gorlicka*, 8 marca 2011)

Niby żyjemy obok siebie, ale tak naprawdę niewiele wiemy o sobie – rzekła rozmówczyni. Czy teraz wie więcej? Odnoszę wrażenie jakby rozmówcy mieli wyraźne problemy ze zrozumieniem się.

Murianka u Nikifora

Muzeum Nikifora w czwartkowy wieczór przygotowało pierwsze spotkanie z cyklu „Moja łemkowszczyzna" organizowanego w ramach projektu Via Galicia. Cykl poświęcony łemkowszczyźnie w wierszach Łemków rozpoczął się spotkaniem autorskim z wybitnym poetą, prozaikiem, tłumaczem, redaktorem, nauczycielem, kierownikiem chóru łemkowskiego – Piotrem Trochanowskim, o pseudonimie artystycznym Petro Murianka. Wieczór poswięcony był sprawom poezji i języka łemkowskiego. Spotkanie prowadził kustosz krynickiego muzeum Zbigniew Wolanin, a rozpoczęło się od przetłumaczonego na język łemkowski poematu Marii Konopnickiej „Wielki Piątek". Wiersze z wcześniejszych tomików Petro Murianki przeplatały się z pieśniami śpiewanymi przez gościa wieczoru. Na akordeonie akompaniował mu Mirosław Bogoń. (KOBA, *Dziennik Polski / Nowosądecki*, 19 marca 2011)

Wolałbym, żeby darować sobie *wybitnych*, a *Łemkowszczyzna* pisać jednak z dużej litery. Powiecie – to w znaczeniu kulturowym (jak góralszczyzna), a nie geograficzno-historycznym. Ależ! Zarówno na afiszach jak i na ich kopiach – zaproszeniach (za czego zapewne korzystał notatkarz) było napisane *Moja Łemkowszczyzna*! Takie a nie inne były intencje organizatora. Kogo zatem batem!? Zresztą... czy to pomoże

Wspomnienia Łemkini z Uścia

(...) Zostaliśmy posłani na ziemię – nie po to, by niszczyć, powinniśmy tutaj drogę powrotną znaleźć – nie jako niewolnicy, ale ludzie wolni.

To moja refleksja z uroczystości pogrzebowych śp. Anastazji Krynickiej – Łemkini z pokolenia tych, którzy wysiedleni w 1947 r. wrócili na ziemię pradziadów w roku 1957 i nie zważając na trudne warunki bytowe, natychmiast zaangażowali się w ratowanie zdewastowanych cerkiewek, naprawiając dziurawe dachy, opiekując się przydrożnymi kapliczkami, krzyżami cmentarnymi.

Gdyby nie ta pierwsza społeczna przaca Łemków zabezpieczająca przed dalszym niszczeniem tego, co jeszcze zostało z materialnej i duchowej kultury Łemków – nie byłoby tych swoistych „perełek" – dzieł sztuki pięknie wkomponowanych w otoczenie jako silny akcent górskiego krajobrazu.

(...) Pamiętajmy o ludziach, po których to odziedziczyliśmy. Dzisiaj powinniśmy powiedzieć: Dziękujemy – Boże zapłat.

Jedną z nich była śp. Anastazja Krynicka, którą żegnaliśmy 3 mar-

ca 2011 w Cerkwi Grekokatolickiej w Uściu Gorlickim. (...) Św. pamięci Anastazja Krynicka znalazła swoją drogę powrotną – do końca życia została Łemkinią. Wieczna Jej Pamięć!.

W szukaniu ścieżek – drogi powrotnej – pomagał nam Jerzy Nowosielski, swoją sztuką i dzieląc się własnymi myślami zawartymi m.in. w książce Zbigniewa Podgórca „Rozmowy z Jerzym Nowosielskim". (...)

W ostatniej drodze, obok duchownych Kościołów katolickiego, greckokatolickiego, na czele z prawosławnym ordynariuszem Wojska Polskiego Jerzym, szli przyjaciele malarza: Polacy, Ukraińcy, Białorusini, Żydzi, Rosjanie, Niemcy, Romowie. Byli również Łemkowie z wiązankami kwiatów, na których napisano: Boże zapłat – Wieczna Pamięć.

Profesor Nowosielski do końca pamiętał o swoich korzeniach łemkowskich. (Melania Chomiak, Łemkini z Uścia Gorlickiego, *Gazeta Krakowska / Gorlicka*, 29 marca 2011)

Na jarmarku

Chór Kameralny Vox Amici złożony z członków gorlickiego chóru Belfersingers oraz śpiewaków słowackich pod kierunkiem Ivicy Clementovej rozpoczął wspaniałym koncertem pierwszy Łemkowsko-Pogórzański Jarmark Wielkanocny.

Przy zagrodzie Maziarskiej w Łosiu artyści i rzemieślnicy prezentowali swoje wyroby ozdobne i użytkowe. Wóz maziarski intrygował przybyszów spoza terenu, zagroda stała otworem. Członkinie Kół Gospodyń wiejskich z Łosia i Klimkówki zapraszały do degustacji regionalnych potraw.

– To pierwsza z cyklu tego typu imprez, które odbywać się będą corocznie. (...) – mówił Zdzislaw Tohl, dyrektor Muzeum Dwory Karwacjanów i Gładyszów. (...)

Cerkiew w Łosiu podczas koncertów zaproszonych chórów wypełniona była do granic możliwości, teren przy zagrodzie maziarskiej zajmował wielki tłum ludzi. (...)

– To żurek z serwatki z dużą ilością tartego chrzanu, z jajkiem i kiełbasą. To danie podaje się tradycyjnie na śniadanie wielkanocne – zdradza tajemnice kuchni Sabina Laskoś ze Stowarzyszenia Pogranicza. (...) (eb, *Gazeta Krakowska / Gorlicka*, 5 kwietnia 2011)

Żurek z serwatki to niegłupia rzecz, ale rad bym dowiedzieć się jakie chóry (obok Vox Amici) występowały. Sądzę, że również same ZAPROSZONE (a to po części zobowiązuje) chóry milej widziałyby się wyszczególnione imiennie, tym bardziej, że w obszernym reportażu imiennych, tych od aniołków gliny, serwatek, skorupek pojawiło się wcale, wcale. Pała z..., może z ludzkiego czuja, Pani(e) *eb*!

Co roku maluje 200 jaj

(...) Z reguły ich malowaniem i przygotowaniem zajmują się kobiety i dzieci, ale nie zawsze. W Gładyszowie w gminie Uście Gorlickie od lat malowaniem jajek zajmuje się Jan Dziubyna. Wykonuje misterne pisanki wielkanocne jednym z najstarszych sposobów, wykorzystując roztopiony wosk. (...)

– Malowanie jajek w naszej rodzinie to już tradycja. Kolorowane pisanki „woskowane – batkane", bo tak nazywa się technika ich wykonywania w języku łemkowskim, to nieodzowny element wielkanocy i nie wyobrażam sobie bez nich świąt. Jajka woskowała moja mama i od niej nauczyłem się tej techniki zdobienia. Teraz pisanki wykonuję razem z siostrą. Po pierwszych próbach woskowania została mi blizna na palcu, wskutek oparzenia gorącym woskiem, który miał temperaturę około trzystu stopni. Nie pamiętam, ile wtedy miałem lat, ale ślad mam „od zawsze". Jestem tradycjonalistą, stosuję tylko technikę i wśród starszych Łemków, których znam, nie spotkałem się z innym sposobem zdobienia jaj – opowiada o początkach swojej pasji.

(...) Corocznie w Niedzielę Palmową w Gorlicach możemy spotkać pana Jana w budynku Ruskiej Bursy, gdzie jest organizowane malowanie jajek. Był i w tym roku.

– Uczestniczę w tych spotkaniach, służę wszystkim chętnym instruktażem. Do Bursy może przyjść każdy, kto chce nauczyć się woskowania jajek. Lubię tworzyć nowe wzory. Najbardziej cieszy mnie, gdy podarowana pisanka podoba się komuś. (...) (Marek Podraza, *Gazeta Krakowska / Gorlicka*, 22 kwietnia 2001)

Rokovanie o aktuálnych problémoch Rusínov

Členská schôdza členov a sympatizantov občianskeho združenia Okresnej organizácie Rusínskej obrody vo Svidníku, člena Slovenskej asociácie rusínskych organizácií sa uskutočnila v utorok 15. marca.

Bola vyhodnotená činnosť za uplynulý rok a schválený plán aktivít na rok 2011.(...)

Z iniciatívy členov organizácie bol Mestskému úradu vo Svidníku predložený návrh na pomenovanie troch nových ulíc v meste. Jednu menom Juraja Cimboru, nášho rodáka, osobnosti z oblasti školstva, kultúry a umenia. Druhú menom Adolfa Dobrjanskeho, významného politika a poslanca uhorského snemu 19.st., bojovníka za práva Rusínov a Slovákov a spoluzakladateľa Matice slovenskej a tretiu pomenovať Rusínska ulica.

K najzávažnejším problémom rusínskeho hnutia a činnosti organizácie sa vyjadrili viacerí prítomní. Diskutovalo sa o aktivitách pred sčítaním obyvateľstva, o vyučovaní rusínskeho jazyka na školách, o svidníckom festivale, o potrebe liturgizácie v rusínskom jazyku v cirkvách a o plánovaných podujatiach na tento rok. V závere schôdze bolo schválené uznesenie a plán činnosti na tento rok.

Hlavnými podujatiami roka by mali byť: 19. Betlehemský večer, Deň Alexandra Pavloviča, prehliadka v prednese poézie a prózy v rusínskom jazyku a účasť na príprave svidníckeho festivalu. Schôdze sa tiež zúčastnili zástupca primátora mesta Svidník Miron Mikita, prednosta Mestského úradu vo Svidníku Vladimír Šandala, prednosta Krajského školského úradu v Prešove Vladimír Kaliňák, zástupca Spoločnosti sv. Jána Krstiteľa o. Martin Kostilnik a zástupca OZ Pravoslávna Makovica jerej Peter Savčak. (Miloš Stronček, predseda OO RO vo Svidníku, *Poddukliánske novinky*, 04.04.2011)

Komentarze pt / коментарі пт

⇦ В обшырным репортажи п. Ваньо Дзюбина дост докладні представлят техніку батканя яєц. Охочым можеме післати одбитку того тексту.

Фестиваль *«Лемківска писанка»*

АННА КЫРПАН

Уж од порога воском пахне

На фестиваль „Лемківська писанка" (одбыл ся 2-3 квітня во Львові) я пришла, кед урочисте одкрытя уж ся зачало. Кед уж при дверьох орґанізаторе зьвідали ся ня, де хцу піти – ци до салі на урочистіст одкрытя, ци писати писанкы – ясне, же выбрала єм тото друге. Тото выбрали і векшіст писанкарів, котры зышли ся на фестиваль, бо по цілым домі Дітячой Школы Народных Мистецтв, де тото ся діяло, шырил ся міцний запах паленого воску.

Як і інчым участникам, мі было призначене місце, де зараз ня одвели. В клясі уж дві учытелькы і кількоро діти той школы писали писанкы і... чекали на ня. О пару минут я уж розогрівала віск, обтерала оцтом яйця, а при тым оповідала дітям, же робити писанкы навчил нас зо сестром наш отец, Петро Кырпан, родом з Тылявы. Традицийны тылявскы писанкы представляла на фестивали вроджена в тым селі Ольга Федоришын (з дому – Сьвагла), а я писала лем «авторскы».

Діточкы уж знали техніку твориня лемківскых писанок, традицийны взоры, бо вчыт іх Лемкыня Ольга Барна. Та дашто, што я знам, і ім ся придало – бо каждий майстер має свої выпрактикуваны способы, свої таємниці ремесла. Пишу я свобідні, наперед не знам, як поведу криску ци де покладу кропку, де мі выросне квіточок ци листочок... Власні той свободы вчыла єм діти. То была для ня приємніст, бо люблю тото, бо при ріжных нагодах вчу діти писанкарства. Так сме разом написали ріжних, навет цалком авангардовых писанок. През тот час каждий міг позьвідати ся, попрібувати – преці на то і зорґанізуваний фестиваль. То і я пішла позазерати до писанкарів, жебы штоси нове ся навчыти...

Коли, як бомбы, бояли ся писанкы

В Україні лемківска писанка єст чымси незвычайным. Переважні яйця розписують інчым способом: «україньскій» писак ма форму не цьвачка, а руркы ци конуса, де ся наберат рідкого горячого воску. Такій інструмент дає рівны леніі еднакой грубости, ним ся рысує по яйци, як олувком по папері. В Україні наш «шпильковий» спосіб (його гев называют лемківскым) мало знаний, його практыкуют лем на Закарпатю, а іщы даякы Бойкы.

Днес в Україні маме музей писанкы в Коломыі, маме дост вшелякых шкіл плястыкы, фестивалів, варштатів, де мож ся вчыти писанкарства. А в атеістичнім Радяньскым Союзі писанку (хоц-яку!) мож было видіти страшні рідко, і то лем в музеі. Але і то писанкы презентувано хыбаль як народну штуку, нигда не гварено, же в писанці сконцентрувано воскресну радіст. Коли в Польщи, Словациі розписували сой свобідні великодні яйця, орґанізували конкурсы, в Радяньскій Україні, де тото ремесло колиси давно было так загальні знане, нихто ани не виділ писанкы. Лем кількоро писанкарів (переважні в Карпатах), як тоты партизанты, потихы писали писанкы. Одроджыня пришло при кінци 80-ых років минулого століття з воскресіньом церкви.

Товды і Лемкы, – котры робили писанкы до Свят тыж по партизантскы, – вышли «в світ» зо своіма великодніма шедеврами. Лемкы – маляре, учытеле, як то Мария Янко зо Львова, Надія Шкымба-Нагловска з Калуша і інчы навчыли соткы діти того прекрасного ремесла. Они і іх ученикы не раз пописали ся на ріжных писанковых імпрезах, выставах. Та лем в 2003 році товариство «Лемківщина» зорґанізувало в Тернопільскым художнім музеі першу выставу выімково лемківскых писанок. В 2004 році в Бучачи (Тернопільска область) учытель плястыкы Зиновій Пеньонжик першыраз зобрал писанкарів на семінар-практыкум «Лемківська писанка». Од 2009 рока тота імпреза, уж шырше закроєна, одбыват ся во Львові, ґаздами фестивалю сут голова Фундациі Досліджыня Лемківщыны Петро Гандяк, директор Дітячой Школы Народных Мистецтв Галина Выхованьска, знана малярка і писанкарка Мария Янко і іх колеґы, інши учителі той школы. І барз добрі они зорґанізували фестиваль! Дякуєме!

Свято писанкы

Ой, загадали сме ся! А што ся гев діє! І старшы, і молоды, і цалком маціцькы разом пишут писанкы. Дакотры з них роблят тото през ціле жытя, дакотры днес тішат ся першом свойом писанком. В каждым кутику сідит (ци стоіт, бо пишут і на стоячы) якыйси геній... Вшыткых ани не вычыслю – єст іх дуже! Лем шкода, же не пришли чогоси наши писанкаре з Польщы і з Словациі, котры хтіли быти на фестивали.

Найбівше писанкарів зо Львова, Таня Семенець з ученикамі приіхала з Тернополя, Петро Данилюк з Кременця. Наталя Гаврилів з Мукачева взяла зо собом учеників, а медже нима і сынів:

Фото Авторкы

хто повіл, же писанкы – то бабскє діло? Гев Галина Грицьків-Оршак з Чорткова (а родом з Ванівкы). Она зорґанізувала в тым місточку на Тернопільщыні варштаты лемківскых писанок. А тоты учителі з дітми, то Гуцулы – Ольга Кашевко з Яремча, Микола Палійчук зо села Чорний Потік. Гварят, же лемківскы писанкы легше дітям ся дає зробити, як дрібны гуцульскы, така єдна пише ся зо дві годины. А Лемкыні писали лем за саму Страстну Пятницу цілу копу писанок.

І так бы і сідили шыткы, затоплены в приємній роботі, писали бы аж до Великодня, якбы хтоси не рюк: «Ходме на обід!». По обіді в сали той школы зышли ся самы дорослы писанкаре і гості фестивалю з ріжных реґіонів Украіны (Кыів, Крым, Полтава, Рівне, Тернопіль, Кіровоград, Вінниця, Закарпатя, Івано-Франківск і інчы) на округлий стіл *Лемківська писанка, її символіка, роль у сучасному мистецтві*. Были і авторы книжок о писанках, навет і найпопулярнійша в Украіні «писанкова» авторка Віра Манько. Каждий з приявных цєкаво оповідал о собі і о писанках.

Шкода, же на другій ден, в неділю, дакотры уж поіхали домів. Тоты, котры остали, не пошкодували того. Зрана поіхали до скансену (*Львівський музей народної архітектури і побуту*), де в лемківскым секторі стоіт, розуміє ся, лемківска церков, і одправлят лемківскій священник о. Анатолій Дуда. Пришол помолити ся разом з Лемками і голова міста Львова Андрій Садовий. Пак щыро витал учасників фестивалю та достал од них красну писанку.

А о 15. годині в Музеі Етноґрафії і Художніх Промыслів отворено выставу писанок учасників фестивалю. Добрі, же нихто не выдумал выберати найліпшы – то было бы неможливе! Кажде розписане яйце мало свою вартіст, красу, стиль. Під шклом лежали писанкы і дітий, і «жывых класиків» того ремесла, як то, до прикладу, Мария Камінська-Станкевич (єй великодны яйця сут гейбы взірцьом лемківской писанкы, бо заміщены в енциклопедиї «Лемківщина»). Певні, же діточы писанкы не были так досконалы, але найважнійшы: то іх авторы будут вчыти внуків і правнуків, кєд нас уж не буде.

Не лем о писанках

Як уж сме повіли, не шыткы учасники фестивалю – Лемкы, было дуже ріжных люди, котрым цєкава наша культура – і то приємне, же она ся шырит, же люде єй потрібуют. Фестиваль вказал, же лемківску писанку може зробити навет і Мурин. В 2010 році власні так і было – Тесса Мударікі з Зімбабве скоро переняла од Лемків давне ремесло. В тым році до лемківскых писанок першыраз сіли студенты з Таджикістану – Каміла Баркашова і Бехруз Гурбанов – і ім ся тыж сподабало.

Тішыме ся, же хоц-кого можеме навчыти наших писанок! Ходиме сой думні... Но добрі, але што вартат писанка сама по собі? Она важна, она гарда, але то лем частка – част святочного кошыка, част великодньой радости, част нашого обряду, нашой давньой традициі, нашой матеріальной культуры. Вірю, же тота част ся лишыт надале, перетырват вікы. Але ци будеме тішити ся, кєд не буде уж на сьвіті Лемків, не буде лемківского языка, а лем Мурины ци Таджыкы будут знати писати лемківскы писанкы? І сядут сой цяпкати тоти яйця не в Великым Пості, а хоц-коли, бо для Аллаха ци пророка його Магомета неє ріжниці, коли ся пише писанкы... То ци не вартало бы одроджувати *як цілість* і нашу матеріальну, і духовну культуру, а не єй кавальцювати? Бо кавальчыкы, хоц і гарды, а мало хосенны, як не становлят цілости.

...Пришло мі на мысель, же подібно єст і з Лемковином. Кєд смотриме на Лемковину як на кавальчык чогоси, то... она, як тота красна писанка – але не більше. Пошто маме розвивати лемківску культуру, як то лем кавальчык даякой великой культуры? Чого розвивати мову, як то лем кавальчык якогоси великого языка? Неє жадной потребы. Кавальці не барз цінны! То... не будме тым кавальцьом! Чуйме ся ЦІЛЫМ. І будеме цінным. (підкр. Ред.)

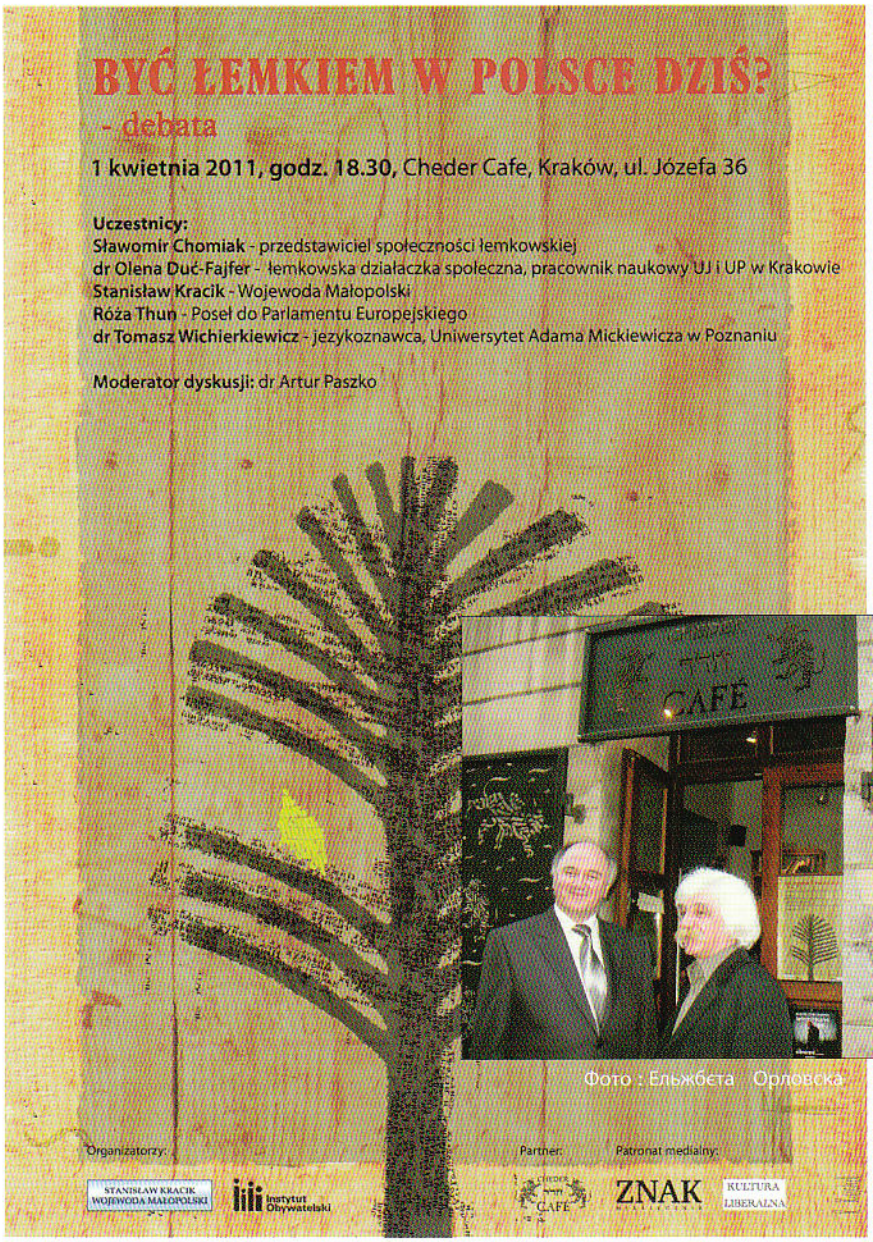

Быти Лемком в Польщи днес? Быти днес в Польщи Лемком? Быти днес Лемком в Польщи?

ПЕТРО ТРОХАНОВСКІЙ

Такы три, а властиві два новы вариянты поставленого горі по польскы зьвіданя задзірґнули ся мі в сивій голові, кєд взрил єм ся в оне дерево на плякаті. Прібувал єм одчытати самопочутя того самітного жолтого листка помедже нагыма конарями. Што бы він хтіл, прагнул повісти? Нам, мі. Же тілко остало з буйной лемківской зелености? Ци же чує ся заправды самітний на тым крайовым дереві? Ци ачий – же як ся му прийде втримати на оным штырбели до будучой яри. Кєд така настане колинебуд іщы. Отже, што хтіл повісти жолтий листок однісні предпринятя орґанізуваного 1 квітня того рока в краківскій Хедер Кафе (на так колиси автономічным культурово Казімєжи, і по части символічным для даной околичности)?

Нич ґу тому прийдеме та одповіме, а бодай прібувати будеме одповісти на тото зьвіданя, речы треба, же заінтересуваня дебатом преросло шувні очыкуваня орґанізаторів. Кєд явил єм ся пред отвореным входом до Хедер Кафе (де стрітил єм, як першого, елеґанцко выстроєного під краватку Андрия Копчу, шыроко усьміхненого і, як все, вполни задоволеного з жытя) , хоц до розпочатя было піл годины, всередині густо гурмили ся люде, а молоды шмыткы хлопці доносили „з улиці" бракуючы видимо кресла. Кєд дебата ся уж зачала, вшытко єдно вельо охочых задоволити ся мусіло стояньом, так всередині, як і пред отвороныма дверми і вікнами, щесливі при гардій, теплій хвили. Мі, сивому, тіж щесливі, нашло ся іщы заклепане сідяче. Пред самым розпочатьом гвошла іщы групка молодых ґорличан і без цереґєли всіла ся на „соліі", обік самого президияльного стола. Подабало ся мі оне *гоп допереду*!

Модератор, др Артур Пашко, недавно держачий важне становиско в кралівскым граді Кракові, і з того часу сохраняючий милий спомин по собі з огляду на міцны плечы надставлены для Руской Бурсы, дал голос – як першій – др Олені Дуць-Файфер, з зазначыньом о непрекрачаню (для вшыткых „президийників") приданых *семох минут* на выступліня.

— Для Олены штырнадцет минут! — дал ся чути голос зо салі.

Др Олена Дуць-Файфер фактычні змістила ся в... штырнадцетьох минутах, а єй ретязочка

За мудрым столом засіли, од ліва: др Т. Віхеркевіч, др А. Пашко, др О. Дуць-Файфер, Посол до Европарляменту Р. Тун, Малопольскій Воєвода С. Кращік і представитель лемківской суспільности С. Хомяк. **Фото: Богдан Ґамбаль** ⇨

речынь черкотала-дзеленкала жыво, шумні, высокостыльово а мудрі. Приспособила ґрунт до дебаты, представляючы основны факторы што в минулым будували для поколінь лемківску достоменність – жебы днес можливым іщы было задавати зьвіданя роду: *Быти Лемком в Польщи днес?* Прикликала медже інчым мысли-скалы Матвія Астряба сперед 140. років, Івана Русенкы сперед років 80-70. Привела старункы і стараня покоління сьвіжых выгнанців „за комуністычного режіму" (я до терміну мам заєдно деякы обьєкціі, зато прикрашам го цитувальником). Не забыла, встигла спомнути о подвигах жыючого покоління, приявного по части на тій сали.

На кілко тот ґрунт, заораний, поборонений і засіяний Оленом поміг дальшым дискутантам – прелеґентам? Посол до Европарляменту, Ружа Тун, хоц родовы корені мали бы ій быти помічны при всіджыню ся в лемківскій хыжи, при меншыновым столі, не до кінце чула што мож істи без видельця і ножа, самыма пальцми. Для Малопольского Воєводы Станіслава Краціка – при видимій, вартій достережыня безпосередньости, жычливости – лемківскій сьвіт оставал вшытко єдно вычытаний з Романа Райнфуса. Др Томаш Віхеркєвіч, бесідуючий о днешній позициі лемківского языка, як обытий языкознавец, мал легше поле.

Дакус єм ся обавал о Славомира Хомяка, нелегко адже засідати до бесіды з такыма тузами. Але порадил сой і был тепло приятий, особливі молодом частю зобраных – бесідуючы о не розпамятуваню давности, а раджыню сой зо сучасністю.

По офіцийных выступлінях зачала ся дискусия, зьвіданя подаваны на карточках. Одповідали на ні президийникы, спомагала іх тіж приявна на сали Др Ева Міхна.

Ци дало ся одповісти на ґенеральне, поставлене організаторами зьвіданя *Быти Лемком в Польщи днес?* Ніт, бо было, бо є то неможливе. Бо треба бы было одповідати на не в бодай трьох, поставленых мном в наголовку аспектах. На то не старчыт єдной дебаты. Як не старчыт – в моім припадку – єдного, з конечности принагідного писаня.

Ци вартало ся товды стоножыти? ...Кєд єм іхал на дебату, кєд ся зачынала, ани-м не подумал, не сконотувал єм сой того дня з prima aprilis (ани-м того дня, на диво выняткова, никого не „набрал") .

Як бы справы не обертал... на три стороны сьвіта, была то хосенна стріча. Уж сама приявніст малопольского воєводы (та за його, і Обывательского Комітету діяном), а тіж посла до Европарляменту твердила, же **наш час**, головні за **нашым діяньом** видимо ся змінят. ●

Петро Мурянка в Музею Никыфора

ГАЛІНА МАЛЕЦКА

17 марця вечером, в климаті малюнків нашого славного Лемка Никыфора, одбыла ся стріча з выдатным сучасным творцьом лемківскої літературы – Петром Мурянком і было то барз гідне місце на тоту подію.

Была то перша така стріча з цыклю *Моя Лемковщызна* орґанізуваного в рамах проєкту *Вія Ґаліция*. Ґаздом вечера был Збігнєв Волянін.

Хоц то час посту і серед тыжня, то люди пришло купа: кус нашых креничан, хоц ім не дивне, бо мают тото щестя стрічати і слухати Петра Трохановского часто гын в церкви, то пришли тіж єґомость Іван Піпка – парох церкви грекокатолицкой в Креници, приіхала делеґация Руской Бурсы з Ґорлиц з учениками лемківского языка і пришло ґідні не нашых, але – видно – так як і мы, закоханых в творчости нашого Мурянкы, серед них знана не лем на Сандеччыні поетеса Ванда Ломніцка-Дуляк з Пивничной.

Зачало ся пістным акцентом. На тлі пісні *Страдальная Мати*, граного деликатні през акомпаніатора Мурянкы, Мирослава Богоня, автор прочытал фрагмент поемы *Велька Пятниця* Мариі Конопніцкой в своім перекладі на лемківскє. Потім посыпали ся барже і меньше знаны творы автора, по польскы і по лемківскы: то о боцанах (перший верш Мурянкы), то посвячены дітям, родині, але найвеце о так коханій през автора Лемковині.

Зьвіданий през ґазду вечера, што судит о вершах Гарасимовича, Петро Мурянка оповідал о першій стрічы з том творчістю як і о пізнійшых стрічах зо самым Єжи Гарасимовічом, о близкій знаємости яка іх лучыла (в творчости Гарасимовіча можеме найти вершы посвячены Мурянці).

Чудовым перерывником были пісні – композиції Мурянкы сьпіваны през нього самого, або його гостя Юлию Дошну, або іх обоє, як пісня на слова Романа Вархола з музыком Мурянкы *Даколи приду до Дунаю...* І хотіло бы ся слухати дале, веце, бо – гейбы – іщы мало што было, а ту уж праві дві годины прелетіли *як з бича стрілил*.

Не спомнула єм іщы о елеганцкім почестунку для вшыткых присутніх, котрий підкреслил шыковніст стрічы.

Остатнім, барз милым пунктом стрічы было офіцийне признаня нашому Петрови Мурянці, його вершови *Епифаніа* написаному на чест Епифана Дровняка – Никыфора, защытного місця на стіні музею. І тепер, як люде з цілого сьвіта будут приходити до музею, то будут мати оказию познати уж двох нашых великых Лемків. ●

WANDA ŁOMNICKA-DULAK

* * *

Julii
Petrowi

Przechodzimy przemijamy
po srebrnozielonych halach
pod kopułą gór odwiecznych
po Popradu świętych falach

Nasze usta pełne pieśni
i słów niewypowiedzianych
a choć życie w sen się chyli
w oczach zakwita poranek

Serca biją Łemkowyną
i Beskidu wypełnieniem
Zwiastowanie polnych źródeł
śpiewają wierchy kamienie

Chwile pełne barw i cieni
w kołowrotku życie przędzie
my milczymy i mówimy
w czasu narowistym pędzie

Przechodzimy przemijamy
ulepieni z gwiezdnej masy
ku jasności zmartwychwstania
przez gór zielone szałasy

Piwniczna-Krynica 17.03.2011 r.

Фото: Петро Басалыга

„Лемкы давнійше і гнеска" во Вроцлаві

АНДРИЙ КОПЧА

Дивна справа, бо хоц Вроцлав є столицьом Нижньошлеского Воєвідства, в котрым жыє найвеце Лемків, не мал за дуже щестя гостити іх, як іх культуру (в самым місті жыє невельо Лемків). Мож повісти, же во Вроцлаві о Лемках не чує ся за дуже. Треба мати надію, же з часом ся тото поправит.

Думам, же може о тым сьвідчыти выстава "Лемкы давнійше і гнеска" ("Łemkowie dawniej i dzisiaj"), котру отворено 4 марця 2011 рока в Етнографічным Музею, одділі Народового Музею во Вроцлаві. Была то што правда ініциятыва пишучого тоты слова, але была она можлива завдякы так спомненому уж музейови, котре на 4 лютого 2011 рока запросило Ансамбль Пісні і Танця "Кычера" з Ліґниці з коротким концертом і выставом посвяченом Акциі "Вісла", як тіж з показом одягу з ріжных части Лемковины. А же участникы были барз захоплены і концертом, і выставом, подумал єм собі, же добрі было бы вказати тіж гнешній ден Лемків, а головні тото, што роблят. З том думком поділил єм ся з керівничком Музею Ельжбєтом Берендт і керівником Ансамблю Пісні і Танця "Кычера" Юрком Стариньскым, і скоро добесідували сме ся, же зорганізуєме таку выставу 4 марця 2011 р. През нецілий місяц! Усталили сме, же на тій выстві вкажеме давний і гнешній сьвіт Лемків. Тот гнешній попрез діяльніст ріжных лемківскых і не лем лемківскых орґанізаций. Очывидні в скороченій, сконденсуваній формі.

Музей офіцийні звернул ся до головных лемківскых орґанізаций о пересланя надбань ріжных форм свойой діяльности, головні выдавничой, в тым афішів і фольдерів. Не вшыткы одповіли, але навет як ні, то пишучий тоты слова удоступнил выдавництва зо свойой колекциі.

Сама выстава остала поділена на пару части. І так єй перша част, фотографічна, посвячена была жытю Лемів перед виселіньом, самому выселіню і жытю на чужыні до половины 50-ых років. Друга част была посвячена культурі материяльній Лемків. І так – в репліці лемківскої хыжы вказано іконы і образы святых, домашні нарядя ітп. Обі тоты части выставы были з колекциі Ансамбю Пісні і Танця "Кычера", подібні як женьскє і мужескє одіня з ріжных части Лемковины. Куплет одягу выпожычыл тіж Ансамбль Пісні і Танця "Ластівочка" з Пшемкова, котрий діє в структурах Стоваришыня Лемків.

Наступна част выставы была звязана з діяльністю Лемків по 56-ым році, по гнешній ден. Зачынала ся од діяльности, головні выдавничой такых діячи як Павел Стефанівскій, Теодор Ґоч, Ярослав Зволіньскій, а з молодшых Петро Трохановскій і Володислав Грабан. Дальше то діяльніст Ансамблю Пісні і Танця "Лемковина", його заложытеля і долголітнього керівника Ярослава Трохановского, першы "Лемківскы Ватры" в горах і першы нумеры "Голосу Ватры". Потім то уж час офіцийні діючых, зареєстрованых орґанізаций і ансамблів. Тоту част отверало Стоваришыня Лемків і його діяльніст выдавнича і імпрезова. Очывидні не могло бракнути першого і остатнього примірника "Бесіды", "Лемківского Календаря" і "Лемківского Річника", першых брошуровых выдань творів Івана Русенкы з 1990 рока і прекрасной книгы – альбому "Русенко. Выбране" з 2010 рока. Были тіж і інчы выдавництва, знимкы і афішы з "Лемківских Ватр на Чужыні" і "Медженародных Бієнале Лемківской/Русиньской Культуры", як тіж знимкы з реалізациі фільму "Акция Вісла" і перша плыта СД ансамблю "Ластівочка". Наступна орґанізация то Обєднаня Лемків і єй формы діяльности вказаны поперез афішы і програмы реклямуючы "Свято ⇨

⇦ Андрий Копча бесідує о „своій" части выставы. Фото: НН

Лемківской Культури — Ватра", тримісячник "Ватра" і інчы выдавництва. Музей Лемківской Культуры в Зындрановій то головні знимкы того музею, примірникы тримісячника "Загорода" і афішы реклямуючы свято "Од Русаль до Яна". Дальше была вказана діяльніст выдавнича Фундациі "Рутеніка", котра што правда тепер уж не функционує, але створена в 2002 році през др. Михала Сандовича має значучы заслугы, головні в выдаваню підручників до навчаня лемківского языка, але тіж выдала "Словник лемківско-польскій / польско-лемківскій" Ярослава Горощака. Тоту част выставы заперала "Кычера", котра веде тіж богату і ріжнородну діяльніст выдавничу і, очывидні, імпрезову, з ей головном імпрезом, яком є "Стрічы під Кычером".

Остатня част выставы посвячена была артистычному ремеслу і малярству. На велику увану заслугуют моделі лемківскых церкви зроблени з патычок през Михала Вархіла з Лігниці, а родом з Крампной. Зо своіх понад двадцетьох прац вказал лем част а тоты, котры вказал, выкликали велике узнаня звиджаючых выставу. Ціліст выставы дополняли образы нежыючого уж Митра Солинкы зо Львова, але родом з Жыдівского. Над приготовліньом цілости зо стороны Етноґрафічного Музею чувала Пауліна Сухецка.

Отвориня выставы зачало ся од офіцияльной части в аули. Взял в ній участ Полномічник Нижньошлеского Воєводы д/с народных меншын, Дариюш Токаж, Директорка Етноґрафічного Музею во Вроцлаві, Ельжбєта Берендт і ведучы спілорганізаторів выставы Юрко Стариньскій — керівник ансамблю "Кычера" і Андрий Копча — Ведучий Головного Заряду Стоваришыня Лемків, як тіж до 50-60 першых звиджаючых. Зобраных привитала естрадова група ансамблю "Кычера", а по офіцийных промовах зобраны перешли до выставовой салі.. Не было офіцийного перетятя басамункы і участникы одраз розышли ся по сали. О самій выставі оповідали Юрко Стариньскій і Андрий Копча. Остатнім акцентом одкрытя выставы был концерт Ансамблю Пісні і Танця "Кычера" і дегустация народных лемківскых страв: кєселиці і перогів, званых очывидні рускыма. Была тіж, як то при одкритю выставы бываť, чарочка вина.

Выставу "Лемкы давнійше і гнеска" мож было обзерати до 17 квітня 2011 рока. З інформациі, котру єм дістал од дирекциі Етноґрафічного Музею выникало, же тішыла ся она дост великым заінтересуваньом, головні молодежы. Думам, же молоды люде то найважнійшы обзераче, сьвідкове будучности не лем во Вроцлаві. ●

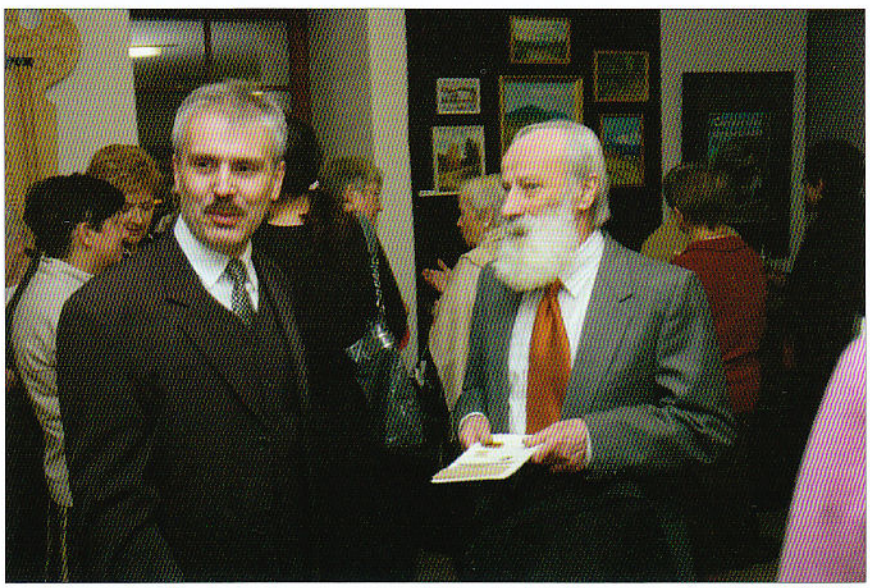

Юрко Стариньскій і Михал Вархіл – автор моделів лемківскых церкви ⇨

Пшемків – столиця Лемків?

(з перспективы VI Конґресу Стоваришыня Лемків)

ДАМІАН ТРОХАНОВСКІЙ

Парудесят років тому, іщы перед II Світовом Війном, такой нихто з Лемків не міг знати, же о пару-парунадцет років выженут іх ґет зо своіх хыж, зо своіх одвічных земель, бо хтоси неодолга припне ім смерт комуністычного ґенерала Кароля „Вальтера" Свєрчевского, або (може і в замірений спосіб) помылит іх зо східніма сусідами – Украінцями. Здає ся, же в тым самым часі і жытелі німецкого містечка Прімкенау не могли ся ани додумувати, же о тых – реченых уж – пару-парунадцет років будут переселены далеко, хоц близко, до Німец. Ци мож так легко зрівнювати тоты оба приміры? Не знам. Певно каждий, хто захоче ся выповісти, буде іначе думал. Але знам, же на чужыні жыє ся тяжше, кед лем чужына остає чужыном, а туга за вітчызном (бодай лем том віртуальном, в серци ношеном), остає щыром тугом. Політычны, несполены мриі тоталітарных режімів веденых Ґітлером і Сталіном (та іх псиками) певно уж на все змінили ґеоґрафічну обшыр нашой Лемковины. Тепер є она всяди, де лем жыют люде, котры цілым серцьом односят ся до той „старой" нашой Лемковины, а в шыршым значыню: до територіі, яка (же приведу Івана Русенку) тягне ся од Ужґорода – през Гуменне, Пряшів – до Щавниці. До Карпатской Руси.

Колишній Прімкенау, то днешній Пшемків, якій 16. квітня того рока, завдякы місцевому кружкови СЛ і за справом орґанізуваного там VI Конґресу Стоваришыня Лемків, остал – бодай лем на тот ден – реальным столичным містом, бо перший раз в історіі Конґрес ведений был поза Лігницьом (дотеперішньом „Лемків столицьом").

Перед Пшемківскым Осередком Культуры был єм, здає ся, перший, бо авто мам іщы старше, як мій перший конґрес в 1999 році і все мушу передвидіти даяку аварию. Але нич мі ся з той причыны не стало, бо хвиля была крас – мож ждати, а і так о момент явил ся ґазда пшемківского кружка СЛ – Євґен Габура, якій вказал будинок, де находит ся іх бюро і похвалил ся діяльністю кружка та успіхами ансамблю „Ластівочка".

Помалы зачали приходити зарошены ґості і делеґаты та реґіструвати ся на листі приявных. Каждий достал течку з програмом і матеріалы, якы тычат ся Конґресу. До офіцийного початку остало іщы кус часу, зато была нагода на свобіднійшы бесіды, а бодай лем на выпитя кавы, бо ден, хоц крас, заповідал ся долґій.

VI Конґрес Стоваришыня Лемків в Пшемкові отворил долголітній і актуальний ведучий нашой орґанізациі Андрий Копча, котрий щыро привитал приявных і, як форма офіцийных стріч передвиджує, попросил делеґатів о выбраня президиі Конґресу, якой ведучым остал спомнений перше Євґен Габура.

Перед дальшыма пунктами програму навязала ся дискусия про актуальны темы і чудным бы было, кед не обняла бы она актуальні веденого Народового Спису Населіня. Ґості і делеґаты вымінили досвідчыня і спостережыня, але предовшыткым проблемы, якы являют ся при тій нагоді. Попри тым зазначено, же перший раз можеме списати ся через інтернет і оминути „некомпетенциі" списовых урядників, до котрых были застережыня в 2002 році.

(продолжыня на 16 стороні)

ВЛАСТИ СТОВАРИШЫНЯ ЛЕМКІВ ВЫБРАНЫ НА VI КОНҐРЕСІ

АНДРИЙ КОПЧА
ВЕДУЧИЙ

Вродил ся 17 вересня 1954 рока в Хобьєні. Родове гніздо: Святкова – Бортне. 1977 р. закінчыл Вроцлавскій Університет (Выділ Культуросназства), а в 1984 р. Выжшу Школу Фільмову, Телевізийну і Театральну в Лодзі. Спілзаложытель Стоваришыня Лемків і од початку його Ведучий. Участник вшыткых Сьвітовых Конґресів Русинів, од I Конґресу Член Сьвітовой Рады Русинів; в Празі, на VI Конґресі выбраний Заступником Ведучого Сьвітовой Рады Русинів, а в Пряшові, на VII Конґресі – Ведучым Сьвітовой Рады Русинів, яку то функцию полнил в роках 2003-2005. Писменник – драматург, творец і режысер Театру Стоваришыня Лемків, режисер і автор сценария фабулярного фільму *Акция „Вісла”*. На VII Лемківскій Ватрі в Бортным выбраний „Лемком Рока 1989”. Од 1991 р. мешкат во Вроцлаві, там тіж працує в Державній Выжшій Школі Театральній. Выбраний Ведучым СЛ уж на VI каденцию, є найдолжше полнячым таку функцию зо вшыткых лемківскых орґанізаций.

ЄВГЕН ГАБУРА
ЧЛЕН ГОЛОВНОГО ЗАРЯДУ

Вродил ся 27 мая 1959 р. в Шпротаві. Родове гніздо – Фльоринка і Ставиша. Посідат технічну рільничу осьвіту. Професийну дорогу розпочал в Уряді Міста і Ґміны Пшемків як земельний інструктор. Гнеска веде Торґівельно-Послугове Підприємство в Пшемкові. В рядах Стоваришыня Лемків од 2001 рока; полнил функцию заступника Ведучого Кружка СЛ в Пшемкові. Од 2004 єст його ведучым. Бере чынну участ в орґанізуваню стоваришыньовых імпрез, в тым Лемківскых Ватр на Чужыні.

Др ОЛЕНА ДУЦЬ-ФАЙФЕР
ЗАСТУПНИК ВЕДУЧОГО

Вродила ся 9 серпня 1960 р. в Уязді к/Сьроды Шлеской. Родове гніздо: Мухначка – Чырна. В 1961 р. родиче вернули на Лемковину, оселяючы ся в Устю Рускым. В 1985 р. скінчыла на Ягайлоньсым Університеті росийску філолоґію, в 1989. психолоґію, в 1992. історию штукы. Докторску працу на тему *Literatura łemkowska w drugiej połowie XIX i na początku XX wieku* оборонила в 1997; вышла она друком в 2001 р. В 2002 році Стоваришыня Лемків выдало єй велику Антолоґію лемківскої повыселенчої літературы *Ци то лем туга, ци надія*. Опубликувала парудесят науковых статій на тему лемківскої культуры і літературы. Выступувала з одчытами в краю і за границями, в тым в Америці. Выдала збірку поезиї *В молитовным блюзнірстві* (1985). Науковий працівник ЯУ і Педаґоґічного Університету в Кракові, де выкладат на покликаній єй стараньом лемківскій філолоґії. Член Головного Заряду Стоваришыня Лемків од 1994 рока. Ведуча Рады Фундациї „Рутеніка” за час єй істнуваня, Заступник Ведучого Стоваришыня „Руска Бурса” в Ґорлицях. Член Спільної Комісиї Уряду РП та Национальных і Етнічных Меншын.

МИХАЛ ПАСТЫРЧЫК
ЧЛЕН ГОЛОВНОГО ЗАРЯДУ

Вродил ся 10 мая 1950 р. В Клембановицях. Родове гніздо – Климківка. През 35 років працівник Гуты Міди в Ґлоґові. За сумлінну працу нагороджений ресортовыма і державныма одзначынями. Через дві каденциі, радний Ґміны Радваниці. Од 2005 р. на емеритурі. Член Кружка СЛ в Пшемкові. Член Головного Заряду в попередній каденциі.

СЛАВОМИР ХОМЯК
ЗАСТУПНИК ВЕДУЧОГО

Вродил ся 18 листопада 1981 р. во Вроцлаві. Родовы корені: Снітниця – Ізбы. Загальноосьвітній ліцей закінчыл во Вроцлаві, тамже студиював на Выділі Фізиотерапіі Академіі Выхованя Фізычного. Маґістерску працу оборонил в 2005 році. Ратівник Ґірского Охотничого Поготовя Ратункового. В Стоваришыню Лемків од 2003 рока; в IV каденциі Член Головного Заряду, в V Заступник Ведучого. Чынні репрезентує тіж інчы культуровы простори молодого покоління Лемків.

ВАНЬО БРОДА
ЧЛЕН ГОЛОВНОГО ЗАРЯДУ

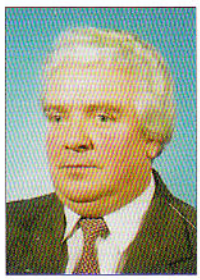

Вродил ся 2 квітня 1940 р. в Ставишы. В 1959 р. закінчыл Технікум Економічне, а в 1965. Студиюм Економічне для Керівничой Кадры в Кракові. Долголітній працовник в фінансовых службах, головний книговод. Полнил функцию керівника Люстрацийного Представництва в Варшаві в обрубі кооперативности. Од 1987 р. книговод і ревідент – експерт. Гнеска на емеритурі. Од 2000 р. член Заряду Кружка СЛ в Пшемкові, в двох попередніх каденциях Член Головного Заряду.

МИРОСЛАВ БАРНА
ЧЛЕН ГОЛОВНОГО ЗАРЯДУ

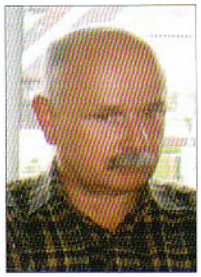

Вродил ся 6 листопада 1962 рока в Ґлоґові. Родове гніздо – Климківка. Посідат технічну осьвіту. Мешкат в Ґлоґові, працує в Копальни Польковиці. Женатий з Лемкыньом по роді з Кривой, мают сына. В структурах СЛ од 2002 р. Член Головного Заряду в попередній каденциі.

Треба жыти для інчых, кєд хцеш жыти для себе. (Сенека)

МИТРО РУСИНКО
СЕКРЕТАР ГОЛОВНОГО ЗАРЯДУ

Вродил ся 8 вересня 1941 рока в Перунці. По депортациі мешкал в Вількоціні к. Пшемкова, а од 1971 р. в Ліґници. Осьвіта піл-вижша, педаґоґічна – учытель професиі. Спілзаложытель Стоваришыня Лемків, член Головного Заряду І каденциі, секретар ГЗ ІІ каденциі, секретар Ревізийной Комісиі СЛ ІІІ каденциі. Долголітній ведучий Кружка СЛ в Ліґници, пару років барз плідно вьюл кольпортаж выдавництв СЛ. Актывні діял в Театрі Стоваришыня Лемків, спілорґанізатор Лемківскых Ватр на чужыні.

МИРОСЛАВ ВОРГАЧ
ЧЛЕН ГОЛОВНОГО ЗАРЯДУ

Вродил ся 25 квітня 1974 р. в Любіні. Родове гніздо – Фльоринка. Дітиньство провьюл в Михалові, де депортуваны были дідове, пак 23 рокы мешкал в Любіні, днес в Радваницях. Посідат выжшу осьвіту, як електрык і інформатык – закінчыл Державну Выжшу Професийну Школу в Ліґници. Стислу спілпрацу зо Стоваришыньом Лемків як творец і адміністратор інтернетовой страны нашой орґанізациі піднял в 2005 р.

АДАМ БОЧНЄВИЧ
СЕКРЕТАР РЕВІЗИЙНОЙ КОМІСІІ

Вродил ся 19 вересня 1964 рока в Шпротаві. Родове гніздо – Ставиша. За осьвітом – технік електронік, закінчыл Комплекс Електроничных Шкіл в Зеленій Горі. Од молодости барз актывний в суспільным, артистычным жытю Лемків на Західніх Землях; спілзаложытель ансамблю ОКМЕЛ. В роках 2000-2004 Ведучий Кружка Стоваришыня Лемків в Пшемкові. В попередній каденциі Член Ревізийной Комісиі.

ШТЕФАН КОСОВСКІЙ
СКАРБНИК ГОЛОВНОГО ЗАРЯДУ

Вродил ся 13 січня 1953 р. в Ґнєвомєжу к/Ліґниці. Родове гніздо – Ізбы. Закінчыл IV Загальноосьвітній Ліцей з украіньскым языком навчаня в Ліґници, по чым Політехніку Вроцлавску (Выділ Наземного Будівництва). Спілжаложытель Стоваришыня Лемків, полнил в ним одповідальны функциі; в І каденциі – Скарбник, в ІІ – Член, Ведучий Выдавництв, в ІІІ – Секретар ГЗ, в IV – Скарбник. Одданий, враз зо женом Йоанном, актор Театру СЛ (выступили разом в фільмі *Акция „Вісла”*), барз великій вклад мают тіж они в орґанізацию Лемківскых Ватр на чужыні. Вельократний делеґат Сьвітовых Конґресів Русинів.

Др ЯРОСЛАВ ХОМЯК
ВЕДУЧИЙ РЕВІЗИЙНОЙ КОМІСІІ

Вродил ся 17 квітня 1948 р. в Волові. Родове гніздо Снітниця – Ізбы. В 1971 закінчыл выжшы студиі на Выділі Математыкы – Фізикы Вроцлавского Університету. По студиях затруднений в Інституті Фізикы Експериментальной Вроцлавского Університету. В 1980 р. оборонил докторску працу з фізикы експериментальной отримуючы ступін доктора наук фізичных. В Стоваришыню Лемків од початку, Член Залож. Заряду СЛ, в двох попередніх каденциях Ведучий Ревізийной Комісиі.

АНДРИЙ ПРИБЫЛО
ЧЛЕН РЕВІЗИЙНОЙ КОМІСІІ

Вродил ся 31 жолтня 1989 рока в Любіні Родовы корені: Боднарка – Бортне – Фльоринка – Щавник. Мешкат в Лісци, студиює (ІІІ рік) на Вроцлавскій Політехніці. Од 2004 рока є членом Лемківского Ансамблю Пісні і Танця „Кычера”.

ПЕТРО ТРОХАНОВСКІЙ
ЧЛЕН ГЗ ЯК РЕДАКТОР ч. „БЕСІДА”

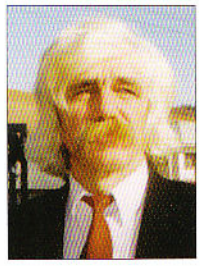

Вродил ся 10 серпня 1947 р. в Пархові к/ Польковіц. Гніздо родове – Білцарева. В 1966 р. закінчыл Православну Духовну Семінарию в Варшаві, В 1978-82 роках веде церковний хор в Саноку, од кінця 1982 в Креници, де до 2006 р. вчыл реліґіі і лемківского языка. Автор збірок поезиі і інчых жанрів літературы. Спілтворец Лемківской Ватры (в Горах). Редактор „Бесіды” (од 1989), і інчых выдань. В головных структурах СЛ од початку; участник Сьвітовых Конґресів Русинів. Нагороджений м.ін. – Нагородами ім. С. Пєнтака і А. Духновича (література), Нагородами ім. Князя К. Острожского і Брата Альберта (церк. і сусп. діяльніст).

МАРИЯ БРОДА
З-К ВЕД. РЕВІЗИЙНОЙ КОМІСІІ

Вродила ся 7 квітня 1944 рока во Фльоринці, з дому Воргач. В 1976 році закінчыла маґістерскы студиі в Выжшій Економічній Школі в Зеленій Горі, в 1982 Подипльомовы Студиі Кєрівничой Кадры во Вроцлаві, а 2002 Подипльомовы Менаджерскы Студиі в Калішы (Выжша Менаджерска Школа в Ґнєзні). 40 років працувала як учытелька математыкы, в тым 13 на становиску директора школы. Од 2003 р. вчыт лемківского языка в Ґімназіі в Пшемкові. В Стоваришыню Лемків од 2000 р. В попередній каденциі З-к Ведучого Ревізийной Комісиі.

Братя, послухайте уж раз і стыдайте ся жебрачого хліба, бо – вірте – хто раз вкусил жебрачий кусок, тот свого николи мал не буде.

(Александер Духнович, 1803–1865)

Нарід, котрий не зна сойой істориі, не може любити Отчызны.

(Владимір Щавиньскій, 1853–1913)

ПОСТАНОВЫ

VI Конґресу Стоваришыня Лемків

1. Вділят ся абсолюторіі уступуючому Головному Зарядови за період 15 квітня 2007 – 16 квітня 2011 рока.
2. Установлює ся, же в каденціі 2011 – 2015 Головний Заряд Стоваришыня Лемків числил буде 11 членів а Головна Ревізийна комісия Стоваришыня Лемків 4 членів.
3. Зобовязує ся Головний Заряд і Заряди Кружків Стоваришыня Лемків до векшой актывности і збільшыня числа членів Стоваришыня.
4. (...) Актывні працувати над розвитьом лемківскої культуры і над звекшыньом пунктів вывчаня лемківского языка і числа учеників обятых тым вывчаньом.
5. (...) Створити новы формы і способы придбаня молодежы м.ін. через професионалізацию імпрез і інчых культурных форм, маючых на ціли поглубліня народной сьвідомости.
6. (...) Дбати, жебы вывчаня лемківского языка на каждым щабли было професиональне а учытеле мали одповідні кваліфікациі.
7. (...) Монітувати в Міністерстві Внутрішніх Справ і Адміністрациі та інчых центральных урядах, жебы Лемкы мали в Комісиі Вспільній Народных і Етнічных Меншын фактычных двох представители а не як днес – єдного.
8. (...) Промувати через концерты і речіталі Молодіжний Ансамбль Пісні і Танця „Ластівочка", так в Польщи як і за границьом, особливі серед лемківскых/русиньскых організаций.
9. (...) Выступити зас до Міністерства Внутрішніх Справ і Адміністрациі о признаня етату для мериторично-адміністрацийного працовника на потребы Головного Заряду СЛ.
10. (...) Повыжшыти інтенсывніст спілпрацы з інчыма лемківскыма орґанізациями а особливі зо Стоваришыньом „Руска Бурса" в Ґорлицях.
12. (...) Організувати бодай раз до рока конференциі з участю Головного Заряду, Головной Ревізийной Комісиі і Делеґатів на VI Конґрес СЛ з цілю омовліня стану реалізациі постанов VI Конґресу СЛ а тіж біжучой діяльности Стоваришыня.
13. (...) Прирыхтувати на VII Конґрес Стоваришыня Лемків такы зміны в Статуті Стоваришыня, якы одповідали бы днешній ситуациі в лемківскым середовиску і враховували його потребы і вычекуваня.
14. Зобовязує ся Головний Заряд до акуратного выкорыстаня будинку при ул. З. Коссак 6 в Ліґници і диспонуваня ним згідні з інтересами Стоваришыня.
15. Доконує ся зміны в статуті Стоваришыня в парафі 8, пункт 1, котрий принимат зміст: орґанізуваня культурной, осьвітньой і спортовой діяльности через такы формы, як выступы і перегляды артистычных ансамблів, концерты, театральны представліня, проекциі фільмів, одчыты, прелекциі, семінярії, дискусийны стрічы, курсы, выставы, товариско-танцувальны забавы, вечыркы, спортовы і рекреацийны імпрезы а тіж твориня осередків культуры, бібліотек, сьвітлиц і спортовых колектывів.

Протоколянт
VI Конґресу СЛ
Богумила Немаш

Ведучий
VI Конґресу СЛ
Євген Габура

Пшемків, 16 квітня 2011 рока

Пшемків – столиця Лемків?

(продолжыня зо стороны 13)

Потім дотеперішній шеф СЛ Андрий Копча прочытал долґе справозданя з діяльности уступуючого Головного Заряду СЛ за остатні штырі рокы (2007 - 2011) і попросил приявных делеґатів о вділіня абсолюторіі. Зараз по тым выступил Ярослав Хомяк, котрий за остатню каденцию шефував Ревізийній Комисі, представил рапорт контрольний, з подібном просьбом. Оба внескы, по дискуциі і дополнюючых звіданях, Конґрес принял.

Коли формальны справы ся выполнили, зачала ся дискусия на „стоваришыньовы" темы, хоц мож іх звати і „загальныма". Ту было уж горячо, бо долгій час делеґаты дебатували над проблемом будинку Головного Заряду СЛ в Ліґници. З єдной страны были пропозициі продажы і купліня барже ерґономічной садибы, а з другой сентименты до місця, в котрым СЛ урядує уж долгій час. На тепер проблем не остал вырішений, хоц певно даколи треба буде до той темы вернути.

Але найбарже запамятал єм хыбаль выступліня п. Штефана Дичкы, котрий підсумувуючы декотры справы, зазначыл, же кед сме ся ту зобрали, та не тратме часу на матеріальны справы. Од того маме Головний Заряд, жебы добрі газдувал маєтком, а мы винни сме бесідувати о сфері культуры, вчыню лемківского языка. Запрошений ґіст п. Ярослав Горощак потвердил, же мусиме тиснути не лем діти, жебы чытали нашы книжкы, періодикы, але сами ся взяти до роботы і не зганяти тото лем на наймолодшых. І мы мусиме ся вчыти, пошырювати знаня о своім.

Барз важний, кед не найважнійший, аспект внесла до дискусиі п. др Олена Дуць-Файфер, котра підкрислила ролю професионалізациі нашых діянь. Ясно повіла, же днешня молодіж жде од „старшых" лідерів не лем зорґанізуваня забавы,

а амбітнійшых ціли, зато пілперечку треба двигати о двараз выжше, як нам ся здає.

Приведу іщы выступліня п. Богдана Ґамбаля, котрий поділил ся своіма досвідчынями і, як шеф Стоваришыня Руска Бурса з Ґорлиц, вказал пару примірів, як добрі і ефектывні діяти.

А тоту інформацию лишам наконец, хоц, кєд бым заграл в букмахера, был бым богатий. Шефом СЛ на наступну каденцию остал... зас Андрий Копча. Пане Андрию, желаме вшыткого доброго!

А жебы не двоіти інформаций (постановы найдете даде обік), на тым, такой, хочу скінчыти реляцию. Не зато, же нєє о чым писати, але місця бы мі бракувало на малу рефлексию, котру мушу...

Пшемків на єден ден остал столицьом. Зъіхали ся там честны люде, мудро бесідували... Але кєд хочеме окрыслити де находит ся наша столиця, не думайме о тым в політычным, ци ґеоґрафічным сенсі. В період Руской Народной Республикы была ньом (бодай лем коротко) Фльоринка, в медже-воєнным часі певно Ужгород, а може Пряшів. Але то уж было. Певно не верне.

Слово *столиця* окрыслят головне місто державы, ци реґіону (центр высокой культуры, місце де креує і розвиват ся такой вшытко, што барз влият на решту обшыри). *Столиця* походит од *стіля*, на котрым хтоси сідит і рядит. Зато днес думайме о тым, жебы каждий мал столицю в себе дома, потім в своім селі, ци місті, а потім шырше, і шырше. Най каждий з нас зарядит свою столицю – проґресывне місце, центр діяня і плеканя лемківскої культуры, вчыня языка, пошырюваня знань о собі і своім народі! Но, хыбаль же дахто хоче остати на далекій провінциі? Ні – не тій в ґеоґрафічным сенсі. ●

Головний Заряд Стоваришыня Лемків на каденцию 2011 – 2015 в (не)полній красі, од ліва: Євген Ґабура, Ваньо Брода, Михал Пастырчык, Олена Дуць-Файфер, Андрий Копча, Мирослав Барна, Штефан Косовскій, Славомир Хомяк, Мирослав Воргач, Митро Русинко.

Справозданя з діяльности

Головного Заряду Стоваришыня Лемків за час од 14 квітня 2007 до 15 квітня 2011 р.

Уступуючий гнеска Головний Заряд Стоваришыня Лемків был выбраний на V Конґресі Стоваришыня Лемків 14 квітня 2007 рока в Лігници, в складі: Андрий Копча – ведучий, Олена Дуць-Файфер І заступник ведучого, Славомир Хомяк – ІІ заступник ведучого, Лука Возняк – секретар, Штефан Косовскій – скарбник, Ваньо Брода – член президиі, Ваньо Вансач – член президиі, Мирослав Барна – член, Марко Демай – член, Ваньо Феш – член, Осиф Лучковец – член, Михал Пастырчык – член і Даміан Трохановскій – член – редактор начальний "Бесіды". За минулы рокы Головний Заряд зобрал ся 27 раз, хоц николи в полным складі. Найвеце абсенциі мали: Олена Дуць-Файфер і Даміан Трохановскій, што належыт оправдувати головні місцьом іх замешканя. На оправданя першой є факт, же репрезентує она медже інчыма наше Стоваришыня в Комісиі Вспільній до Справ Народных і Етнічных Меншын в Варшаві, як тіж бере часто участ в конференциях посвяченых Лемкам і інчым народным меншынам. Окрем того пише розправу габілітацийну і буде то перша габілітация посвячена Лемкам і іх культурі написана през Лемкыню. Часто тіж контактує ся телефонічні з ведучым Головного Заряду і вспільні омавляют проблемы, котры потім сут предствляны в Головным Заряді. Великом абсенцийом выказал ся тіж Марко Демай, была она звязана з заводовыма обовязками (часто працує він в неділі). Під конец каденциі свою діяльніст в Головным Заряді практычні завісил Ваньо Вансач. Зато діяльніст Головного Заряду барз всперала його неетатова книгова Штефанія Пласконь. Мож тіж было рахувати на жычливы увагы зо стороны Головной Ревізийной Комісиі а предовшыткым єй ведучого Ярослава Хомяка.

През штири рокы свойого діяня Головний Заряд в міру можливости реалізувал так ціли статутовы, як і постановы V Конґресу Стоваришыня Лемків. Постановы того Конґресу были наступуючы:

— Головний Заряд СЛ выступит до найвыжшых державных власти о узнаня Акциі "Вісла" за безправавний і дискримінуючий чын і о направліня кривд звязаных з тым прецеденсом.

Стоваришыня Лемків, маючы на памяти скоршы досьвідчыня звязаны з браком одповіди на нашы писма попросило Сьвітову Раду Русиів о высланя в нашым імени писм до Президента РП, Сойму РП і Уряду РП в справі Акциі "Вісла". Зробила тото попередня як і теперішня Рада. В обох припадках одповід пришла лем од Уряду РП і то на щаблю директора департаменту народних меншын МСВіА і без конкретів.

— Конґрес зобовязує Головний Заряд Стоваришыня Лемків до выступліня до Міністра МСВіА о зорґанізуваня стрічы вшыткых представители лемківскых організаций в справі представліня найважнійшых проблемів лемківскых середовиск з поданьом примірів нарушаня права.

Стріча така одбыла з ініциятивы представничкы Лемків в Комісиі Вспільній д/с Народных і Етнічных Меншын др Олены Дуць-Файфер з міністром Томашом Сємоняком в дни 30 червця 2009 рока. На тій стрічы міністер был поінформуваний о проблемах Лемків і лемківскых організаций. Єдночасні задеклярював свою волю в іх розвязуваню в міру його можливости.

— Конґрес внескує до вшыткых лемківскых організаций о предприниманя ріжноракых акций, прелекций, концертів — однісні обходів 90. річниці (2008 рік) покликаня Лемківской Народной Республикы. ⇨

⌘⌘⌘ ПОДВОРЕЦ СТОВАРИШЫНЯ ЛЕМКІВ ⌘⌘⌘ ПОДВОРЕЦ СТОВАРИШЫНЯ ЛЕМКІВ ⌘⌘⌘

Стоваришыня Лемків упамятнило тоту річницю спеціяльним програмом на XXVIII Лемківскій Ватрі на Чужыні, але головным акцентом мало быти повішыня таблиці посвяченой тій подіі. В тій справі звернули сме ся до біскупа тарновского Скворца, котрому тепер приналежыт парафія во Фльоринці. В одповіди поінформувано нас, же таку згоду мусят выдати однісны адміністрацийны власти, што было неправдом, бо костелы і звязкы вызаньовы ме мусят мати такой згоды. Окрем того дано нам до зрозуміня, же така таблиця взагалі не была бы мило виджена во Фльоринці, хоц місцевий пробощ не мал нич против єй завішыню на стіні плебанії, пред котром в 1918 р. одбыло ся всенародне віче.

Была то друга проба, котрой піднял ся Головний Заряд СЛ в часі свойой остатньой каденциі. Скорше, бо в липци 2007. рока не повело ся повісити памятной таблиці посвяченой 60-тій річници Акциі "Вісла" при вході на стацию ПКП Лігниця. Може поведе ся тото новому зарядови в 2012 році на 65-ту річницю.

— Членом Головного Заряду, котрому повірено кольпортаж выдавництв СЛ остал Лука Возняк і полнил тото сумлінні за свойой каденциі.

Але першым діяньом нового Заряду СЛ были приготовліня і участ в IX Сьвітовым Конґресі Русинів і III Медженародным Форумі Русиньской Молодежы, котры одбыли ся 21-24 червця 2007 рока в Сіґет Мараморєш в Румуніі. Стоваришыня Лемків, як все, взяло на себе організацийны справы як тіж кошты переізду, хоц в IX Сьвітовым Конґресі Русинів брали тіж участ представникы інчых лемківскых організаций. Зо стороны СЛ до Сіґет Мараморєш поіхали: Андрий Копча (ведучий делеґациі), Олена Дуць-Файфер, Ваньо Брода, Ваньо Дзядик, Михал Пастырчык, Осиф Лучковец, Славомир Хомяк, Марко Демай і Ваньо Феш. Тырое остатні брали тіж участ в роботах Форуму Молодежы. Членом Сьвітовой Рады Русинів остал зас Андрий Копча. Брал він актывну учачт в єй засіданях (не был лем в Рускым Керестурі і в Букарешті зо взгляду на великы кошты за дорогу.

Рік 2007 то 60-та річниця Акциі "Вісла". Акцент тот домінувал головні на XXVII Лемківскій Ватрі на Чужыні, котра одбыла ся 3-4 серпня 2007 рока. Тіж велика част "Лемківского Річника 2007" посвячена была тому здаріню. Были тіж дописы в "Бесіді". О неповеденій пробі повішыня памятной таблиці на стациі ПКП в Лігници была уж бесіда. В днях 13-14 жолтня 2007 рока Головний Заряд СЛ вспільні зо Стоваришыньом "Руска Бурса" зорґанізувал в Ґладышові і Ґорлицях XVII Лемківску Творчу Осін, як тіж патронувал (головні фінансово) діяню Ансамблю Пісні і Танця "Ластівочка" і XVII Стрічы з Лемківском Культуром в Ґожові і IV Хвили з Лемківском/Русиньском Культуром " в Лісци.

13-16 вересня 2007 рока заступник ведучого Головного Заряду Стоваришыня Лемків Олена Дуць-Файфер была головным орґанізатором III Сьвітового Конґресу Русиньского Языка в Кракові на місцевій Педаґоґічній Академіі, на котрым експонувано тіж выдавництва Стоваришыня Лемків.

Завдякы дотациі Міністерства Внутрішніх Справ і Адміністрациі выдано 6 нумерів "Бесіды", "Лемківскій Річник 2007" як тіж спомины Петра Мурянкы *A Wisła dalej płynie*.

До кінця 2007 рока Головний Заряд зышол ся 6 раз (двараз в Лінгици, тираз в Михалові і раз в Пшемкові, де підсумувал свою діяльніст). На тот рік на діяльніст СЛ дістало фінансове вспертя од Міністерства Внутрішніх Справ і Адміністрациі 158 300 зл, "Польска Мєдзь" 10 000 зл, Фундация "Вжосова Краіна" 4000 зл, Ґміна Любін 3500 зл., приходы з імпрез 42 574 зл, продаж ґазет і выдавництв 8694 зл, даровизны 20 586 зл і членскых складок 1132 зл. Разом приходы в 2007 році вынесли 255 287 зл а запер ся він ся дефіцитом 18 757,27 зл., при дефіциті на ден 1 січня 2007 р. 28 264,66.

2008-ий рік то предовшыткым зорґанізуваня уж пятий раз Медженародного Бієнале Лемківской/ Русиньской Культуры в Креници в днях 23-24 мая 2008 р. Взяли в ним участ лемківскы/русиньскы ансамблі з Польщы, Словациі і Сербіі. Друга велика імпреза організувана през Стоваришыня Лемків то XXVIII Лемківска Ватра на Чужыні, котра одбыла ся 1-2 серпня 2008 р. в Михалові. Взяли в ній участ лемківскы/русиньскы ансамблі з Польщы, Словациі і Сербіі. Одбыли ся тіж такы імпрезы як: XVIII Лемківска Творча Осін - в Креници і Ґорлицях, XVIII Стріча з Лемківском Культуром в Ґожові, континуувал свою діяльніст ансамбль "Ластівочка", выдано 6 нумерів "Бесіды" і "Лемківскій Річник 2008".

В 2008 році Головний Заряд СЛ зышол ся 7 раз: двараз в Лігници, двараз в Михалові, раз в Лісцу і раз в Пшемкові.

В 2008 році Стоваришыня Лемків дістало вспертя фінансове од: Міністерства Внутрішніх Справ і Адміністрациі – 149 700 зл, Уряду Маршалковского Воєвідства Нижньошлеского – 7000 зл, Староства Польковікого – 3000 зл, Уряду Міста Ґожова – 5000 зл і Уряду Міста і Ґмны в Креници – 4500 зл. Приходы з імпрез вынесли 59 114 зл, даровизны 22 264 зл, з продажы ґазет і выдавництв 6185 зл а членскы складкы 1492 зл. Разом вплывы в 2008 році вынесли 248 696 зл а выдаткы 248 237. Дефіциту на конец 2008 р. уж не было.

В 2009 році минула XX-та річниця діяльности Стоваришыня Лемків. Єй головным акцентом была стріча членів СЛ, його прихыльників і гости в Михалові 22 мая 2009 рока. Найбарже активны члены отримали памятковы дипльомы.

В днях 6-9 червця 2009 рока в Русикым Керестурі (Сербія) і Петровцях (Хорвация) одбыл ся ювілейний X Сьвітовий Конґрес Русинів. В делеґациі Лемків з Польщы найвеце было членів СЛ, в особах: Андрия Копчы (ведучий делеґациі), Штефана Косовского, Ваня Дзядика, Лукы Возняка, Михала Пастырчыка, Михала Канючка і Олены Дуц-Файфер, котра тіж репрезентувала Стоваришыня "Руска Бурса". Андрий Копча десятий раз остал членом Сьвітовой Рады Русинів (як член президиі) і на гнеска є найстаршым стажом членом той рады. Друга половина 2009-го то, як што рока, уж XXIX Лемківска Ватра на Чужыні. Выступили праві вшыткы лемківскы ансамблі, котры діют в Польщи і три зо Словациі.

В днях 16-17 жолтня 2009 рока в Новици і Ґорлицях одбыла ся XVII Лемківска Творча Осін посвячена 100-ній річници народин поеты Богдана Ігоря Антонича. З той нагоды Стоваришыня Лемків выдало своім накладом збірник вершів Ювілята п.н. "Зелена Євангелия", в украіньскым оригіналі і тлумачыню на лемківскій язык Петра Мурянкы.

Кружок СЛ в Ґожові при вспертю Головного Заряду зорґанізувал XVIII Стрічу з Лемківском Культуром.

Діяльніст выдавнича в 2009 році то спомнена уж "Зелена Євангелия", дальшых 6 нумерів "Бесіды" і "Лемківскій Річник 2009", котрий посвячений был головні XX-літю Стоваришыня Лемків (клендарий) і XX-літю выставліня першой драмы през Театр Стоваришыня Лемків.

Окрем того завдякы фінансовому вспертю Головного Заряду Стоваришыня Лемків ансамбль "Ластівочка" выдал свою першу плыту CD п.н. "Ластівочка". **(докінчыня на с. 25)**

20 років Світовых Конґресів Русинів

22 марця 2011 рока минуло 20 років од першого Світового Конґресу Русинів, котрий одбыл ся в Меджелабірцях (товды Чехословацка). XI Світовий Конґрес Русинів одбуде ся в Будапешті 16-18 червця 2011 рока. Припомнийме коли і де одбыли ся Світовы Конґресы Русинів, як тіж якы персональні Світовы Рады на них выбрано.

I Світовий Конґрес Русинів — Меджелабірці (Чехословацка), 22 -23.03.1991 р.
- Василь Турок (Русиньска Оброда, Чехословацка) - ведучий
- Андрий Копча (Стоваришыня Лемків, Польща) - член
- Павел Р. Маґочі (Карпаторускій Дошлідній Центер в ЗСА і Канаді) - член
- Любомір Медєши (Руска Матка, Югославія) - член
- Василь Сочка (Общество Карпатских Русинів, Україна) - член

II Світовий Конґрес Русинів — Креница (Польща), 22-23.05.1993 р.
- Василь Турок (РО, Словацка) - ведучій
- Гавриіл Гатінґер (Орґанізация Русинів Мадярщыны, Угры) - член
- Наталія Дудаш (Руска Матка, Югославія) - член
- Андрий Копча (Стоваришыня Лемків, Польща) - член
- Павел Р. Маґочі (К-РДЦ в ЗСА і Канаді) - член
- Іван Туряниця (ОКР, Україна) - член

III Світовий Конґрес Русинів — Рускій Керестур (Югославія), 27-28.05.1995 р.
- Василь Турок (РО, Словацка) - ведучій
- Михал Варга (Руска Матка, Югослявія) - член
- Гавриіл Гатінґер (ОРМ, Угры) - член
- Андрий Копча (Стоваришыня Лемків, Польща) - член
- Павел Р. Маґочі (К-РДЦ в ЗСА і Канаді) - член
- Іван Туряниця (ОКР, Україна) - член

IV Світовий Конґрес Русинів — Будапешт (Угры), 29.05-1.06.1997 р.
- Василь Турок (РО, Словацка) - ведучій
- Михал Варґа (Руска Матка, Югославія) - член
- Гаврил Гатінгер (ОРМ, Угры) - член
- Яромір Горжец (Сполочност Приятелів Підкарпатсой Руси, Чехы) - член
- Андрий Копча (Стоваришыня Лемків, Польща) - член
- Павел Р. Маґочі (К-РДЦ в ЗСА і Канаді) - член
- Іван Туряниця (ОКР, Україна) - член

V Світовий Конґрес Русинів — Ужгород (Україна) 25-26.06.1999 р.
- Василь Турок (РО, Словацка) - ведучій
- Михал Варґа (Руска Матка, Югославія) - член
- Гавриіл Гатінґер (ОРМ, Угры) - член
- Яромір Горжец (СППР, Чехы) - член
- Андрий Копча (Стоваришыня Лемків, Польща) , член
- Павел Р. Маґочі (К-РДЦ в ЗСА і Канаді) - член
- Димитрий Сидор (Сойм Карпатскых Русинів, Україна) - член

VI Світовий Конґрес Русинів — Прага (Чехы) — 26-28.10.2001 р.
- Александер Зозуляк (РО, Словацка) - ведучій
- Михал Варґа (Руска Матка, Югославія) - член
- Гавриіл Гатінґер (ОРМ, Угры) - член
- Аґата Пілатова (СППР, Чехы) - член
- Андрий Копча (Стоваришыня Лемків, Польща) - член
- Павел Р. Маґочі (К-РДЦ в ЗСА і Канаді) - член
- Димитрий Сідор (СКР, Україна) - член

VII Світовий Конґрес Русинів — Пряшів (Словацка), 4-8.06.2003 р.
- Андрий Копча (Стоваришыня Лемків, Польща) - ведучий
- Анна Кузмякова (РО, Словацка) - член
- Михал Варґа (Руска Матка, Югославія) - член
- Гавриіл Гатінґер (ОРМ, Угры) - член
- Аґата Піллтова (СППР, Чехы) - член
- Павел Р. Маґочі (К-РДЦ в ЗСА і Канаді) - член
- Михал Алмашій (СКР, Україна) - член
- Юрко Фірчак (Культурне Товариство Русинів Романіі, Румунія) - член

VIII Світовий Конґрес Русинів — Креница (Польща). 23-26.05.2005 р.
- Павел Р. Маґочі (К-РДЦ в ЗСА і Канаді) - ведучій
- Юрко Фірчак (КТРР, Румуня) - заступник ведучого
- Андрий Копча (Стоваришыня Лемків, Польща) - член
- Дюра Папуґа (Руска Матка, Югославія) - член
- Аґата Пілатова (СППР, Чехы) - член
- Димитрий Сидор (СКР, Україна) - член
- Любка Шеґеді-Фальц (Дружство Русинів в Хорвацкій Републіці "Руснак", Хорвацка)

IX Світовий Конґрес Русинів — Сіґет Мараморош (Румунія), 23-26.05.2007 р.
- Павел Р. Магочі (К-РДЦ в ЗСА і Канаді) - ведучій
- Дюра Папуґа (Руска Матка, Сербія) - з-к ведучого
- Михал Алмашій (СКР, Україна) - член
- Андрий Копча (Стоваришыня Лемків, Польща) - член
- Наталія Гнатко (ДРвХР "Руснак", Хорвацка) - член
- Аґата Пілатова (СПР, Чехы) - член
- Владимір Противняк (РО, Словацка) - член
- Штефан Лявинец (ОРМ, Угры) - член
- Юрко Фірчак (КТРР, Румунія) – член
- Славко Заґурскій (Молодіжна Орґанізация „Чуга", Польща) - член; Алена Блыхова (Молодіжна Орґанізация Русинів, Словацка) - член

X Світовий Конґрес Русинів — Рускій Керестур (Сербія) - Петровці (Хорхация), 4-7.06.2009 р.
- Дюра Папуґа (Руска Матка, Сербія) - ведучій
- Мариянна Лявинец (Товариство ім. Анталя Годинкы, Угры) - з-к ведучого
- Владимір Противняк (РО, Словацка) — секретар
- Андрий Копча (СЛ, Польща) - член президиі
- Іван Ріґетті (Асоцияция Русиньскых Орґанізаций в ЗСА і Канаді) - член
- Миколай Бобинец (Закарпатске областне Крайове общество подкарпатскых русинов) - член
- Наталія Гнатко (ДРвХР "Руснак", Хорвацка)
- Александер Мошкола (Орґанізация Содружества Русинів, Чехы) - член
- Юрко Фірчак (КТРРР, Румунія) - член
- Мартін Караш (Словацка) - член, ведучий Меджународного Форуму Русиньской Молодежы
- Павел Р. Маґочі – гоноровий ведучий Світового Конґресу Русинів **(опр. Андрий Копча)**

Час ювілеїв

АНДРИЙ КОПЧА

Конец 2010-го рока як тіж початок 2011-го то час ювілеїв. Што права не в нас, а в Русинів в другых державах, та Лемкы, головні же Стоваришыня Лемків, од трансформациі 1989 рока жыют в шувній симбіозі з цілым русиньскым сьвітом і вшытко што ся в ним діє трактуване є як своє.

Зачнийме од нашых сусідів през гору — Русинів зо Словациі. Отже 19 листопада 2010 рока святкували они 20-ту річницю покликаня першой і головной русиньской орґанізациі на Словациі – Русиньской Оброды. Што правда было то кус опізнене святкуваня, бо тота перша русиньска орґанізация на Словациі возникла іщы 25 марця 2010. рока в Меджелабірцях, але з ріжных причын святкуваня тото перенесено на 19 листопада того рока до ... Братиславы. Мало то на ціли приближыти держаным властям не лем річницю орґанізациі, але тіж єй саму і єй осягніня. Як то ся часто трафлят, думка повела я лем по части. Бо хоц місце концерту — велика саля Словацкого Радия было барз добре а число і рівен ансамблів і велике і высокій, то головны гості зас не пришли, хоц тепер мали уж цілком недалеко... Але най жалуют, же не пришли...

Округла річниця діяня орґанізациі то тіж нагода до підсумуваня єй діяльности і осягнінь. А тоты за минуле 20 років сут напрваду великы. Подля числа членів Русиньска Оброда є найвекшом русиньском орґанізацийом не лем на Словациі, але тіж на нашым континенті (лем орґанізация америцкых Русинів на даний час є численнійша). В 2010 році рахувала 1700 членів, котры діяли в такых містах як Пряшів, Братислава, Свидник, Стара Любовня, Меджелабірці, Гуменне, Бардиів, Снина і інчы. Головны акциі то „Співы нашого роду" (тридньовий перегляд русинькых фолькльорных ансамблів), Дни Культуры і Спорту" в Меджелабірцях (спілорґанізация), Новорічний Баль Русинів в Братиславі і в Пряшові, Ден Русина на Словациі (4 червця) і дуже інчых. Треба тіж памятати, же то Русиньска Оброда перша зорґанізувала Сьвітовий Конґрес Русинів в Меджелабірцях 22-23 марця 1991 рока і спілорґанізуавла разом з Університетом Шафарика в Пряшові два Конґресы Русиньского Языка (в 1992 році в Бардиівскых Купелях і в 1999. в Пряшові), як тіж офіцияльне проголошыня кодифікациі русиньского языка на Словациі — 27 січня 1995 рока в Братиславі). Русиньска Оброда од 1991 рока выдавала двотыжденник „Народны Новинкы" і тримісячник „Русин". Іх шефредактором был і є до гнеска Александер Зозуляк, котрий од 2003 рока зачал функцонувати під шыльдом Сьвітового Конґресу Русинів. В 2005 році Русиньска Оброда покликала тіж новий орган пн. „ІнфоРусин", котрий є выдаваний як місячник до гнеска. Його шефредактором была Анна Кузмякова, долголітня спілредакторка спомненых выжше часописів, а в теперішнім часі обовязкы тоты держыт Сильвія Лисинова. Окрем часописів Русиньска Оброда за 20 років выдала понад 65 книжок, науковых, популярнонауковых, красной літературы, підручників.

Акуратні, Русиньска Оброда актывно спілдіяла в орґанізуваню русиньского шкільництва на каждым рівни і має великы заслугы в його теперішнім функционуваню.

Ведучых Русиньской Оброды было кількоро, але найбарже записал ся в осягнінях і в памяти Василь Турок-Гетеш. Од 2006. рока Ведучым Русиньской Оброды є Владимір Противняк.

⇦ Славности Русинів під градом Стара Любовня, 5-го червця 2006 рока.

Руснакы з Войводины на V Медженародным Бієнале Лемківской Русиньской Культуры в Кренице (2008 рік). Фото: П. Басалыга. ⇨

Другом русиньском орґанізацийом, котра святкувала 20-літя свойого діяня в 2010 році є „Руска Матка" з Войводины (Сербія). Возникла она найпізнійше з трйох головных русиньскых орґанізаций в Европі, бо 28 грудня 1990 рока, але мала спомедже них найлегший старт, бо Русины в товдышній Югославиі были узнаны як окремий нарід, мали своє шкільництво, кодифікуваний язык, пресу і выдаництва. Не мали єднако свойой русиньской орґанізациі а іх „інтересы" репрезентувала, як всяди в тій части Европы, орґазізаця проукраіньска Союз Русинів і Украінців Югославіі. 28 грудня 1990 рока в Домі Культуры в Рускым Керестурі одбыло ся віче, на корым покликано „Руску Матку". Єй першым ведучым остал Любомир Медєші. „Руска Матка", котра покликала свої одділы, переняла част акций, котры были орґанізуваны уж вчаснійше, м.ін. Фолькльорний Фестиваль „Червена Ружа" ци театральний фестиваль монодрамів. "Руска Матка" спілпрацує з Ґімназийом ім. Петра Кузмяка і Домом Культуры в Рускым Керестурі, де діє м.ін. Русиньскій фолькльорний аснамбль і Театр ім. Петра Різнича "Дяді".

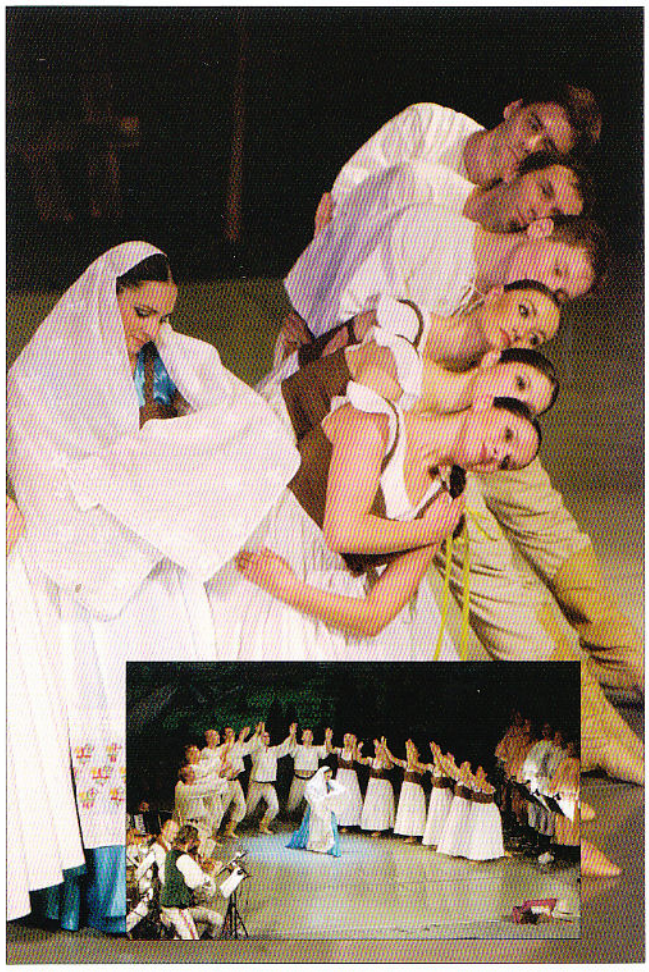

Ведучыма „Руской Маткы" были пак Михал Варґа, Наталія Дудаш, ґнеска веде ю Дюра Папуґа.

Урочысте святкуваня 20-літя „Руской Маткы" одбыло ся 28 грудня 2010 рока в Рускым Керестурі і брали в ним участ м.ін. члены Сьвітовой Рады Русинів.

Менче округлий, хоц „грубший", бо 55-тий рік діяльности святкувал єдиний професиональний русиньскій ансамбль пісні і танця "ПУЛьС" з Пряшова. Ансамбль істніє од 1955 рока. До 1992 рока называл ся ПУНА (Піддуклянський український народний ансамбль) і діял в структурах КСУТ-у (Культурний союз українських трудящих), коротко під егідом Союзу Русинів-Украінців а потім уж як частина русиньского Театру ім. Александра Духновича. В часі 55-літньой діяльности представил величезне число премєр, головні звязаных з украіньскым і русиньскым фольклором. Концертувал на вшыткых континентах Сьвіта. В Польши (на імпрезах орґанізуваных през Стоваришыня Лемків) выступувал пят раз: на II Сьвітовым Конґресі Русинів в Кренице в 1993 році, на I і IV Бієнале Лемківской/Русиньской Культуры в Кренице і на XVII та на XVIII Стрічы з Лемківском Культуром в Ґожові Великопольскым. 4 грудня 2010 рока в Пряшові в Театрі ім. Й. Заборского одбыл ся ґальовий концерт Ансамблю "ПУЛьС" з нагоды його 55-лі-тя. Теперішнім директором ансамблю є Владимір Марусин. ●

⇦ Піддукляньскій Артистычний Народний Ансамбль (PUL'S) з інсценізацийом *Колыска і Крест* В. Марисина і Калинкы на *Стрічы* в Ґожові Влкп. Фото: Р. Дзюбиньскій.

З нынішнім номером „Бесіды" зачынаме поміщати спомины Ваня Поляньского, родом Перунчана, котрого встигли сме уж познати з чудовых верши. Проза Поляньского (мам пред собом 200-страницьовий бруліон, котрий прочытал єм „на єдным оддыху") подабат ся, мі особисті, іщы барже. Легка, легіся, гейбы не писана, а лем оповідана в затишній бесіді. Не силит ся Поляньскій на премудры высоты, не вдає ся в так обычний нам дискурс з чытательом, очывидні на тему нашого exсодусу. Не коментує, хыбаль же лем деликатным, інтеліґентным жартом, котрий старчат за всякій коментар. Розповідат гейбы з ничого нич, гейбы о ничым, так о, собі. А спомедже того выкукує, тіж – гейби з ничого нич, ностальґія, легіся, не силена. Од котрой сідат чловекови на душу теплосмутнавий смуток. А може лем вытишыня, як в сольній печери. І видит чловек, ліпше видит, завішену в простори білу паучынку нашій долі. (пт)

ВАНЬО ПОЛЯНЬСКІЙ

З течыньом Одры

Спомины з дітиньства

Од якых років потрафит чловек памятати своє жытя? Трудно мі о тым докладні повісти, але тото што памятам, то мусіло быти іщы пред роком пятым. Бо з часу медже пятым а семым, коли то зачал єм ходити до школы, памятам уж барз дуже.

З наймолодшых рочків памятам, же бавил єм ся такыма малыма колечками, што припоминали якбы задні колеса од воза, з телігом і свором, до обертня. Забавка была желізна, колечка мали може десят центиметрів высокости, обертали ся на осьці і так пхал єм тото по подвірци.

По інчий раз вкрывал єм кавальчыком шыбы ріжны овады, такы што сідали на малых квітках, на травнику. През шкло призерал єм ся, што робит тота оса або пчола, як єм ю добрі притиснул до землі. Раз втекла мі єдна спід шыбкы і вжерла ня в руку. Ой, пекло барз і рука спухла; певні од товды дал єм си спокій з таком забавом.

З тых предшкільных років памятам няня, же дуже кашлял і плювал, бо был хворий на асму.

Няньо ходил по людях чыстити веприкы, бо знал тото робити і люде ся внет о тым довідали. Приносил домів такє ріжне, і дашто до ідла, і дакы ниткы, колиси принюс фляшечку атраменту, може двіста мілілітрів, для сестры Ольгы, бо она уж ходила до школы.

Памятам як нанял ся мій няньо до сторожуваня стырт зо зерном. Пора была зимова, а пильнуваня тых стырт было лем в ночы. Приходил рано барз змерзнений і не міг ся долго дома розогріти. Тото хыбаль добило го, бо вмер на другій рік, як єм мал сім рочків, в році 1953-ім.

А тото сторожуваня, то мусіла быти зима з 52 на 53 рік, але якє зерно в снопах тримали през зиму і чыє оно было, того не знам. А може то не было зерно, лем солома по молочыню?

Памятам, же як приходил змерзнений, то мама повідали:

— Треба было зробити собі дзюру в стырті і там сідити.

На тото няньо одповідал, же нияк не міг так зробити, бы вшыткы стіны стырты были барз тісно збиты і вшыткы снопы обернены гузерями.

— През цілу ніч, то по єдным стеблі быс ся докопал — повідали мама.

О няню запамятал єм си іщы єдно такє. Як мама повідали – было то змітуваня вроків. Виділ єм тото зо двараз, як был єм іщы маленькій.

Штоси мусіло ся выдарити недобре, може зьвірина дака дома захворіла, а може пришла до нас дака людина обча і не было знати до кінця, за чым она пришла.

Няньо на такє мал свій спосіб і змітував врокы. Робил тото так, же брал горнятко, черпал кус неполне воды і дробил до того кавальчыкы хліба, пару штук. Тото потім мішал лыжечком, але што далі з тым робил, уж не памятам.

Дивне, же не памятам коли вродила ся моя сестра Мілька, а было то в марци 1952. рока. Памятам допіро, як зачынала ставяти першы крочкы по делинах в кухни.

Брата свойого Осифа памятам з тамтых років, же все втерал ніс рукавом, але зо мном ся не бавил. Де він ся міг подівати, того собі не припоминам. Певні одрастал допіро од землі.

Повісти мушу, же маме оба інчы характеры і так мусіло быти од малого. Брат мій все мал смыкалку до ріжных комбінаций, а то прехытрити дакого, а то скоротшати собі дорогу, а то загандлювати дачым, што уж нич не вартало.

Мама все повідали, же Осиф подал ся на няня, бо няньо наш, Трофан Поляньскій з Береста, так як і його брат Томко, знаны были пред війном з такых ріжных розрывок, гандлі, вечыркы, доґадували ся з Циґанами, сватали пары до женячкы і такє інче.

Я зас все был інчий. Любил єм од малого тото, што мене окружало, як бы повісти – природу. Од малого ходил єм по полях, луках, по лісі, а найвеце берегами рікы Одры.

Барз любил єм призерати ся на птахы. През вікно призерал єм ся часом на вороблі, што сідали на плоті а потім злітували на подворец і додівали до зерна, котре мама сыпали курам.

Попри домі літом были ластівкы, што залітували до стайні, бо там мали выліплены гнізда. По деревах фуркало літом дуже малых пташків, а то зелены, а то червенявы, і чорны, і чорно-білы. В зимі было іначы, поєдных птахів деси вымело, а сновиґали ся інчы, лем вороблі все были тоты самы.

Як єм был старший, то уж навчыл єм ся розпознавати ґатункы, познавал єм дуже птахів по леті і по сьпіві. Остало мі тото до гнеска.

Де было тото моє дітиньство? Дім наш стоял медже загородами, до улиці правдивой, такой брукуваной, што гварили на ню „kосіе łby", было якє сто метрів. Хыжа, де сме мешкали, была будинком муруваным і барз старым. Іщы повалы были підтриманы на траґарях і были тоты траґарі во вшыткых поміщынях. Потім допіро познал єм як старий был наш дім, як был єм в інчых домах, де такых траґарів не было. Вшыткы поміщыня мали деревяны підлогы, лем сіни были выцыментуваны.

В кухни, од коли памятам, все был пец, такій великій, же половина становила шпаргет, а друга была пецом до печыня хліба. Тота друга част мала верхом блищачы кафелькы, а же была высока на нецілий метер, то сме собі на ним сідали, жебы ся загріти.

Ціле наше жытя точыло ся найвеце в тій кухни. Была велька, даде штыри на пят метрів, коло пеца стоял креденс і якысы шафкы, де мама складали ґратя, ріжны горці, тереликы і вшытко кухонне, а в інчых папіря, документы, квіты.

Коло стіны стояла все постіль, на котрым спала мама. З початку, памятам, была то постіль желізна, така, якы видувал єм потім в шпытали. Пізнійше все было ліпше, деревяне, мало такы высокы прокінчата, а сподом дошкы і сінниик.

Коло вікна стоял стіл і три кресла, а обік машына до шытя. На бляті той машыны одраблял єм лекциі през цілу школу, бо добрі было там сідити коло вікна, де было видно. Вікно было по моій лівій стороні і добрі там было писати за дня, вечером сідал єм до стола, ближе жарівкы.

Од коли памятам, все было сьвітло електричне, все была вода з крану, водопроводу. Руры были понімецкы, зато мали сме воду дома, хоц доходила лем до сіни, а не до кухні.

Двери зо двору до сіни были буд-якы, нещельны, певні принесены оддакаль і лем абы завісы пасували. Здолы не доходили до порога, то літом сонце зазерало на цимент, осіню входили мышы і жабы, а зимом сьніг і мороз ся пхал. Мама зимом окладали двери здолы якысыма шматами.

Як было велькє морозя, то часом воду в кранї лапало. Моя мама были на тильо мудры, же николи не дали, жебы вода замерзла доцяп. Памятам, нераз вечером гварили до мене:

— Ваню, посмотр ци мороз воду в сіньох не лапат.

Я прібувал все рушыти краном і часом уж не дало ся отворити. Означало то, же мороз уж робит своє і як бы так лишыти до рана, то была бы біда. Замерзла бы ціла рура, што была наверхы при стіні, і недост, же не было бы воды, то іщы бы руру розсадило і было бы купу роботы, як бы мороз уступил.

Товды мама брали на шуфельку розярены углі зо шпаргета і дровенце, і підкуряли руру. Внет дал ся кран одкрутити і вода полетіла до відра. Жебы другій раз не замерзала, мама окручали руру і кран якысыма шматами, але в ночы і так ставали, і прібували ци вода не замерзла.

Потім, деси в 60-ых роках, вода остала допроваджена до кухні і был спокій з замерзаньом. Зливу не было і під кран підставляне было відро.

ЕМІЛИЙ КУБЕК

В яких роках жена наймильша і найкрасша

На зьвіданя, в яких роках жена наймильша і найкрасша, ты, як почливий, шарманцкій муж, мал бы єс одповісти: все.

• • •

Старий дідо сідит на креслі перед хыжом і зогріват свою студену кров на літнім сонечку. Коло него забавляют ся його внукы, меньшы і векшы, роблят збыткы. Ту двоє грызут ся на кавальчыку яблочка, сильнійший дрылят слабшого, тот падат, плаче – і до діда летит з жалями. Векша внучка вдарит меньшу сестру, тота заплаче, і зас лем до діда з жальом. Дідови не старчат терпеливости заспокоювати, полагодити іх. Є му з той причыны мерзко.

А найменьша, еднорічна внучка, малыма крочками, усьміхаючы ся до діда, приходит ґу ньому, попозерат любо, мило до выбліднілых очи старця, з прекрасном бесідом, яку лем мама і дідо розуміют, просит ся дідови на коліна. Наперед погласкат рученятами дідову твар, обыйме його карк, притулит ся ґу ньому, і так засне на його руках.

Дідо тихісьо сідит, позерат на шумне личко свойой внучкы і думат з пересвідчыньом:

„Жена наймильша в першым році свого жытя."

Повышня прозова мініатурка Емілия Кубека (1857 – 1940) то выімок, початок оповіданя писменника з таким самым наголовком. Взято з выданой Сьвітовым Конґресом Русинів (стараньом **бл. п. Марії Мальцовской**) збірки *Єдна стріча. Выбране з прозы*, Пряшів 2007.

Афоризмы (знаня)

Знаня ся пышнят, же вміщают так вельо, мудріст покірні свою несьвідоміст вызнає.
(Віліям Ковпер)

Коли чловека мучыт прагніня і видит ся му, же выпил бы ціле море – то віра. Коли зачне пити, выпьє лем два горнятка – то знаня.
(Антон Чехов)

Знаня правдивы, мудріст никому іщы не обьявила ся во сні. (Енній)

Люде велькых знань, котры обчислюют корысти і зыскы, шацуют правду і фальш і оцінюют душу інчых, єднако часто прегрывают, як выгрывают. (Янґ Чу)

Розвитя знань опізнят ся зато, же занимаме ся тым, што не вартат познаня, і тым, што є непознавальне.(Йоган В. Ґете)

Без інтуіциі неє правдивых знань ани поезиі. (Віктор Іґо)

Не трактуй знань як короны, котра прикрашат, ани тіж як коровы, котра жывит.
(Лев Толстой)

Максим і Клим

— Выобраз сой, Максим, кєд єм лем спостерюг, же хыжа горит, скочыл єм дораз досередины і на руках єм вынюс свекру.

— Но што-ж, Климе, в такых околичностях каждий годен стратити голову.

•

До Максима пришла свекра:

— Отверай, драню, знам же єс дома, бо твоі черевікы стоят пред дверми.

— Най мама так не мудрує, пішол єм в кєрпцях.

•

— Повідж мі, Климе, што спільного має свекра і сонце?

— На єдно і другє не мож смотрити.

•

Максим вертат зо шпыталя, де одвиджал тяжко хвору свекру і злий гварит до жены:

— Твоя мати здорова як кін, онедолга выйде зо шпыталя.

— Не розумію — гварит Максимиха — вчера дохтор повіл мі, же мама сут гмераючы.

— Не знам, до фраса, што він ти наґадал, але мі радил прирыхтувати ся на найгірше.

•

— Подібно, Климе, престал єс цілком пити?

— Гей, завдяккы свекрі. Колиси взріл єм ю потрийні.

URSZULA KOPEĆ-ZABORNIAK

Kamienny album Krywe

na kopcu Diłok
w symfonii westchnień i nawoływań
w gwarze skrzydeł buszujących
w lipach stoi cerkiew
odarta z szaty św. Paraskewy.
milczy ale każde spojrzenie
na mury atakuje echem wysiedlenia.

uciekły kobiety odsłaniające nagość
spracowanych rąk
robiąc pranie nad Sanem.
z pokorą klękały u jego stóp
a on spacerował wolnym krokiem
zadzierając spojrzenie
na wysokie szczyty. Zanurzały w nim
każdą minutę bytu.

uśmiechnięte dziecięce oczy
pamieta jeszcze tylko wiatr
który bawił się z nimi w berka
a dotyk spracowanej dłoni
przerosła trawa.

tylko *nieistniejące*
na horyzoncie historii
manifestem pokrzyw krzyczy
ludzie to ludzie
choćby nie wiem jak mali.

BOGDAN NOWICKI

Harasymowicz

Och, Jerzy, Jerzy, Jerzy
Kruchutkiś ty i hardy;
W cerkiewkach dymkiem śnieżysz,
W ikonach sosną pachniesz.

Wiatr ciebie nam wystrugał,
Znad wrzosów deszczem chłoszczesz,
Gdy matka znów cię woła: – Zejdź
Z chmury w ciszę z makiem…

Osrebrza loki i twoje ciało
Znad Popradu, w jaką stronę
Gór odchodzisz, najczerwieńszym
Winem jesieni, nasycony jak skrzypce
Sadu.

Och, Jerzy, Jerzy, Jerzy,
W białej koszuli dusza
Z ciałem ognistym tańczą –
Wirują strącone anioły i o dziką
Ziemię z upojeniem walczą…

Взяте з остатньой поконкурсовой антологии *Tam gdzie płaczą skały* (Wrzosowisko XI), Piwniczna-Zdrój 2010

Послухайте вшыткы люде
лемківского роду —
хто в тым краю рідным, бідным
каламутит воду.
Послухайте, може ся вам
придаст тото в біді,
може навчыт шанувати
братів і сусідів.

(Амроз)

Місце для рефлексий

Зас єм попозерал на ону шпальту по лівій страні. Зас в сопоставліню зо списом населіня, о котрым передше – як ачий памятате – єм гварил, а котрий ся на дньох кінчыл буде.

Што з того сопоставліня ся мі выклювало?(Добрі, же Мурянка тых стишків на наше зас не переводил, бо він бы іх або вылагідніл, або выострил.) Ано, же тот повселюдний спис, так направду, вельку булю нам даст. Бо хоц бы ся нас нарахувало „як маку" (што го ани порахувати не годен), і так нам быти „як маком засіял". Бо хоц будеме „людми", і так на все останеме в сусіда „малы". Бо людми мы в него лем як ґатунок, з двоіма ногами, двоіма руками і занадто актывном циком.

Деси мі гнеска тота бесіда на высокопремудро зышла. Але знате преці, же я бортаком лем на перший позір бывал. ***(пт)***

W NUMERZE:

str. 2 – prezentacja numeru;
str. 3 – *Nowiny - nie nowiny, nie tylko z Łemkowyny* – z życia łemkowskiego / rusińskiego kręgu kulturowego;
str. 4 – *Z dostępnej prasy, z komentarzem i bez*;
str. 6 – *Festiwal „Łemkowska Pisanka"* (Anna Kyrpan) – reportaż ze Lwowa;
str. 8 – *Być Łemkiem w Polsce dzis?* (Petro Trochanowskij) – reportaż z debaty w Krakowie;
str. 10 – *Petro Murianka w Muzeum Nikifora* (Halina Małecka) – relacja ze spotkania autorskiego; *Przechodzimy przemijamy* (Wanda Łomnicka-Dulak) – wiersz – dedykacja;
str. 11 – *„Łemkowie dawniej i dziś" we Wroclawiu* (Andryj Kopcza) – reportaż z wernisażu wystawy;
str. 13 – *Przemków – stolica Łemków?* (Damian Trochanowskij) – relacja z VI Kongresu Stowarzyszenia Łemków;
str. 14-15 – Władze Stowarzyszenia Łemków wybrane na VI kongresie – biogramy;
str. 16 – Uchwały VI Kongresu Stowarzyszenia Łemków; *Przemków – stolica Łemków* – dokończenie;
str. 17 – *Sprawozdanie z działalności Zarządu Głównego Stowarzyszenia Łemków za okres od 14 kwietnia 2007 do 15 kwietnia 2011 r.* (Andryj Kopcza);
str. 19 – *20 lat Światowych Kongresów Rusinów* (opr. Andryj Kopcza) – zestawienie;
str. 20 – *Czas jubileuszy* (Andryj Kopcza) – refleksje z działalności najwazniejszych ośrodków rusinskich – na Slowacji i w Serbii;
str. 22 – *Z biegiem Odry* (Wanio Polański) – proza wspomnieniowa;
str. 25 – *Sprawozdanie (...)* – dokończenie;
str. 26 – *W jakim wieku żona jest najmilsza i najpiękniejsza* (Emilyj Kubek) – urywek z prozy autora; *Aforyzmy; Maksym i Kłym* – dowcipy;
str. 27 – (jak obok); *Miejsce na refleksje* (pt).

Na pierwszej stronie okładki: *Mak czerwony jak krew*, foto: Piotr Basałyga

Na ostatniej stronie okładki: Krzyż w Regietowie Wyżnim. *Fundator Ioann Bylyczniańskyj, 1928 rok*, foto: Piotr Basałyga.

♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦

„B E S I D A" - dwumiesięcznik Zarządu Głównego Stowarzyszenia Łemków • Redaguje zespół: Piotr Basałyga, Helena Duć-Fajfer, Andrzej Kopcza, Damian Trochanowski, Piotr Trochanowski – redaktor naczelny • Adres redakcji: 33-380 Krynica Zdrój, skr. p. 83; e-mail: besida@gmail.com • Kolportaż: Zarząd Główny Stowarzyszenia Łemków, 59-220 Legnica 6, ul. Zofii Kossak 6 (internetowa strona: http://www.stowarzyszenielemkow.pl) - na ten adres należy składać zamówienia na prenumeratę • cena pojedynczego egzemplarza – 5,00 zł,- plus opłata za przesyłkę. Przedpłata na prenumeratę roczną, z kosztami przesyłki - 42,00 zł. Konto: PEKAO SA o/Legnica 03 1240 1473 1111 0000 2521 9690 z dopiskiem: Na prenumeratę „Besidy"

Redakcja zastrzega sobie prawo skracania materiałów. Poglądy redakcji nie zawsze są zbieżne z poglądami autorów artykułów.

♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦

Numer wydano dzięki dotacji Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji

1928